

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

EMIL STANG

SOVJET-RUSLAND

VERDENSKRIGEN 1914-18

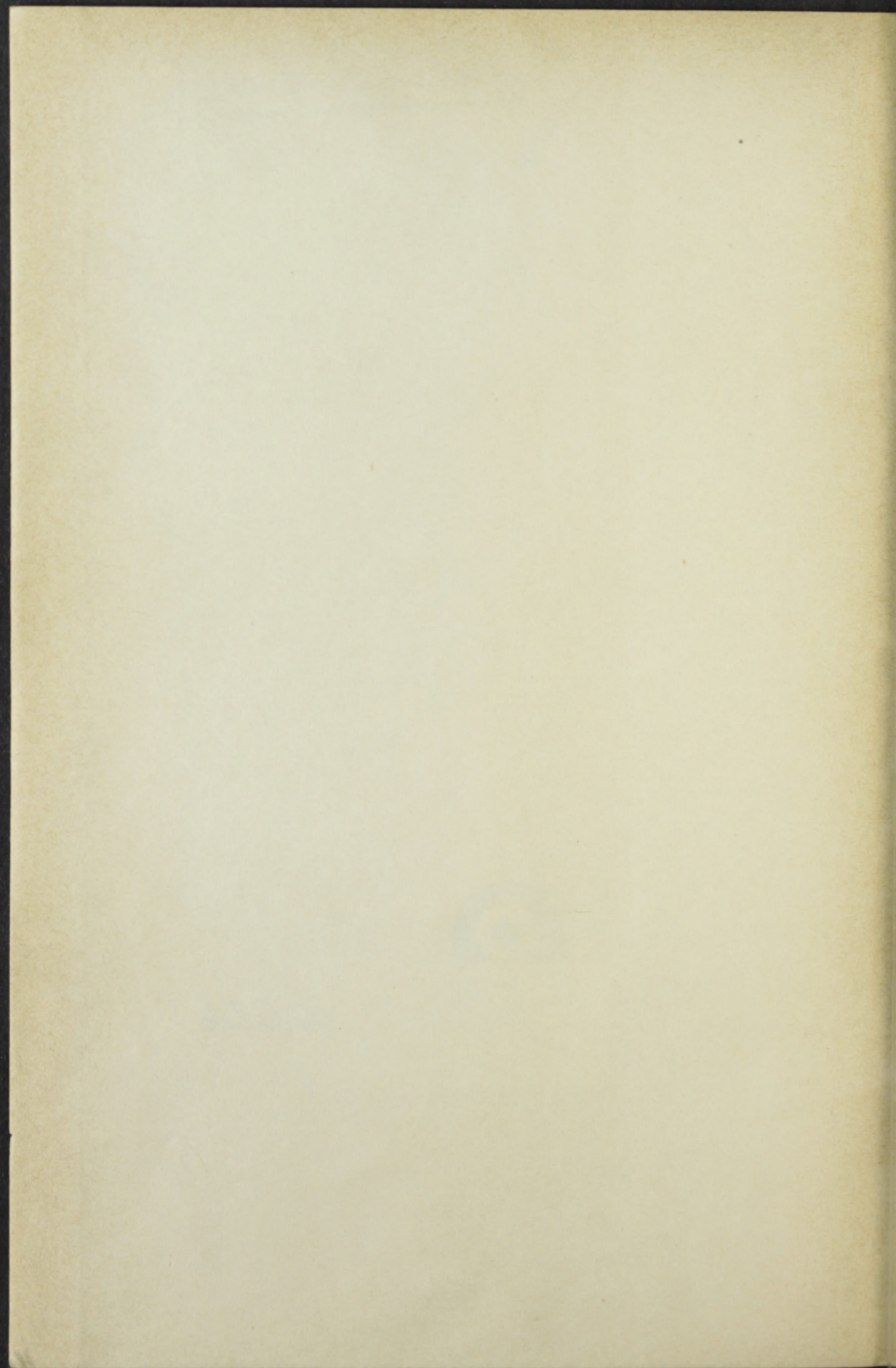

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130018785421

0626

EMIL STANG

SOVJET-RUSLAND

x

1919 4196

KRISTIANIA
DET NORSKE ARBEIDERPARTIS FORLAG
1919

ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI — KRISTIANIA

Forord.

Den russiske revolusjon gjorde socialismen om fra teori til handling. De russiske kommunister (bolsjevikerne) tok socialismen ned fra skyerne og plantet den fast i jorden, som advokat Puntervold sa i en tale for Petrograd sovjet i februar 1919. Straks de fikk makten gikk de igang med å gjennomføre sit program: ophevelse av privateiendomsretten til produksjonsmidlerne, avskaffelse av kapitalistklassens særfordele og dermed av klasseforskjellen og — klassekampen. Intet under at der reiste sig en storm av forbitrelse fra de borgerlige partiers side og endog fra de partiers side, som i større eller mindre grad stod på socialismens grunn, men som ikke kunde se i øinene virkeliggjørelsen av socialismens idé. Intet under at hele det kapitalistiske utland reiste sig til kamp mot det socialistiske Rusland. Det gjaldt jo intet mindre enn å verge sig selv mot den farlige smitte fra bolsjevismen. Derfor har hele Vest-Europas borgerlige og høiresocialistiske presse reist hærskriget mot det nye Rusland, og har lagt an på å fremstille tilstanden under det nye styre som så forfærdelig, at det ikke skulde mane til efterfølgelse.

I denne tid har det været omtrent umulig å få noenlunde pålidelige etterretninger fra Rusland — det som leveres i verdenspressen er for størstedelen rett og slett opspind av ondsindede fiender av socialismen. Derfor besluttet Det norske arbeiderparti og Arbeidernes faglige landsorganisasjon å sende hver sin representant til

Rusland for å studere forholdene. For landsorganisasjonen reiste Michael Puntervold og for arbeiderpartiet undertegnede Emil Stang. Vi opholdt os dels i Petrograd, dels i Moskva i februar 1919, og kunde i denne tid studere forholdene på nært hold. Regjeringen gav os enhver anledning til å se alt, hvad vi vilde, og snakke med alle, vi ønsket å treffe. Den lot os arbeide selvstendig og gjorde ikke forsøk på å stikke noe under stol. Dels sammen og dels hver for os konfererte vi med en rekke kjendte menn både av det kommunistiske parti (bolsjevikerne) og av andre partier. Vi talte således med mensjevikerens fører *Martoff*, med en av de høire-socialrevolusjonæres førere, *Volsky*, og med flere universitetslærere i Petrograd, hvorav ialfald en var politiker — av trudovikernes parti.

I denne bok har jeg samlet mine artikler om Rusland og supplert dem med enkelte avsnit, som er nødvendige for å forstå de forhold det gjelder. Jeg har selvsagt ikke kunnet behandle alle sider av den vældige omveltning i Rusland; men jeg har forsøkt å kaste lys over de sider av det nye Rusland som forekommer mig å være viktigst. Jeg bygger min fremstilling dels på mine egne studier i Rusland, dels på den litteratur, jeg har hat anledning til å lese. Jeg nevner særlig følgende bøker som har verdi: *N. Strannikov*: «Bolsjevismen i Rusland» (svensk), som er glødende av hat mot bolsjevikerne, og som ikke eier fnug av forståelse av bolsjevismen, men som dog inneholder meget av interesse angående selve revolusjonstiden. *N. Bucharins* bøker: «Kommunisternes program» (oversat til norsk) og «Vom Stürze des Zarismus bis zum Stürze der Bourgeoisie» gir grundig besked om bolsjevikernes program og taktik. *Leo Trozki*: «Den russiske arbeiderrevolusjon» (oversat til norsk) gir en

usedvanlig klar og avballancert fremstilling av de begivenheter, som førte frem til novemberrevolusjonen. Boken er skrevet da Trotzki som utenriksminister drev forhandlinger med tyskerne i Brest-Litovsk. *M. Philips Price*, korrespondent for «The Manchester Guardian», men selv kommunist, har skrevet en liten brosjyre: «The old order in Europe and the new order in Russia» og en rekke avis- og tidsskriftartikler av stor interesse. Med særlig glede har jeg læst *Arthur Ramson*, korrespondent for «Daily News». Han er en engelsk videnskapsmann — folklorist — som utelukkende for sine studiers skyld opholdt sig i Rusland indtil han for et par år siden blev korrespondent for «Daily News» for å avløse en ven, som var blit syk. Han har studert i Rusland i en årrekke og behersker det russiske sprog, så han har et grundig kjennskap både til det gamle Rusland og det nye. Han er ikke politiker og kan ikke slutte sig til bolsjevismen eller overhodet til noe socialistisk parti; men han er et fuldkomment fordomsfrit menneske, en gentleman i ordets beste forstann. Hans brosjyre: «A letter to America» behandler særlig bolsjevikernes stilling til думаen og konstituanten.

Kristiania 1. juli 1919.

Emil Stang.

INDHOLD.

	Side
Fra marsrevolusjonen til novemberrevolusjonen .	7
Konstituanten og konstitusjonen	18
Det nye Ruslands fiender	28
Uovervindelige hindringer	41
Organisasjon av industrien	52
Jordspørsmålet	67
Bolsjevismen og kulturen	75
Rusland nu	83

Fra marsrevolusjonen til november- revolusjonen.

Zarismens fald. - Kerenskis fallit. - Lenins regjering.

For å forstå den russiske revolusjon og dens resultater er det nødvendig å kjende hovedtrekkene i dens historie.

Det gamle Rusland var et eneveldig keiserdømme. Zaren var landets hersker, forsåvidt som han kunde handle som han selv vilde, uten å bry sig om folkets mening; men han var ikke eneveldig i den forstand at han kunde handle ganske uten hensyn til andre mennesker. Han var likesom alle andre statssjefer i virkeligheten bundet til de herskende klassers krav til statsstyrelsen og var i virkeligheten bare et talerør for dem. De herskende klasser var først og fremst adelen og dernest også geistligheten, som utgjorde de gamle overklasser med sin økonomiske rygrad i de store jordegodser. Der-til kom i den nyeste tid handelens og industriens stor-kapitalister, som i Rusland som overalt ellers vokset frem til å bli blant de mektigste i riket.

Det var disse klasser som i Rusland hersket over alt og alle, likesom de forøvrig gjør i alle land — om enn under andre og mere «demokratiske» former.

Det gamle russiske styre var således i sig selv egnet til å vareta et kapitalistisk samfunds interesser, men det manglet de demokratiske organer, som kan gjøre et ka-

pitalistisk styre så tålelig, at det arbeidende folk trods alt finner sig i det. Det var for hårdhændt. Det trådte ikke alene folkets økonomiske, men også dets kulturelle frihetskrav under føtter og fik derfor fiender langt utenfor arbeiderklassens og socialisternes kreds. En meget vesentlig del av den russiske smaaborgerstand og intelligens var mere eller mindre uttalt revolusjonær. Det gamle styre var også for slett i sin organisasjon og for korrumpert i sin maktanvendelse. Embedsmannen var tilsalgs for bestikkelse. Det keiserlige politi anvendte alle midler i sin kamp mot de revolusjonære — selv provokasjonen undsa man sig ikke for å bruke for å kompromittere zarismens politiske motstandere. Alle som hadde makt og penger — de to ting hengte sammen — tenkte kun på egen fordel mere hensynsløst og ubluferdig enn i noe andet land. Naturligvis var der hæderlige politikere og embedsmenn også i det gamle Rusland, men enten manglet de evne og vilje til å gjøre noen vesentlig forandring i «de russiske tilstande» — som man dengang med rette kunde tale om med den dypeste forakt, — eller også støtte de på en uovervindelig motstand mot enhver alvorlig reform.

Makthaverne i det gamle Rusland spilte va banque med rikets og sin egen skjæbne uten selv å forstå det. De demmet op for utviklingen så lenge til den selv brøt alle demninger ned og strømmet utover som en elv i vårbrudd.

Våren 1917 faldt zarismen sammen i sin egen råttenskap. Utenfor den kreds av mennesker, som er sig selv lik i alle land, og som ikke forstår noe uten sin egen klasses krav på politisk makt og økonomisk velvære, hadde zarismen knapt en eneste ven i Rusland. Ellers var alle tenkende russere enige om en ting: at zarismen

måtte styrtes. Men hvad der skulde komme istedet, var de selvsagt ikke enige om.

I Rusland var der på den tid en mengde partier, hvis politiske programmer og taktiske fremgangslinjer det er overmåte vanskelig å få klarhet over — selv for en russer.

Oktobrister kaldte den konservative fløi av de borgerlige partier sig. Den ønsket et borgerlig kapitalistisk styre med fritt råderum for kapitalen og stod nærmest på samme standpunkt som de vesteuropæiske konservative partier. Partiet hadde på revolusjonstiden liten eller ingen politisk innflydelse.

Kadetterne var Ruslands liberale parti. De vilde kjæmpe en konstitusjonel, demokratisk forfatning igjennem; men stod selvsagt helt ut på det borgerlige samfunds og den private eiendomsrets grund. De vilde gjennomføre den politiske frihet og derigjennem få anledning til å innføre reformer i vesteuropæisk ånd. Kadetterne øvet før revolusjonen en stor politisk innflydelse og anså sig selvskrevne til å danne regjering efter zarismens fald.

Det folkesocialistiske parti, som på revolusjonstiden var delt i *trudoviki* og *narodniki* hadde på en vis sosialistiske anskuelser, men de hadde ikke tilegnet sig det marxistiske livssyn. For dem var agrarrevolusjonen det vesentlige. De vilde ekspropriere de store jordeiendomme fra kronen, adelen og kirken og bygge op et fritt bondesamfund på grundlag av det ældgamle russiske landsbysamfund — miren. I dette er jorden fælleseieendom for hele landsbyen, men stykkes ut til bruk for den enkelte familie. Ved å gjøre omigjen utstykingen med et visst antall års mellomrum — gjerne 7 — sørger man stadig for en rettfærdig fordeling av jorden; men hin-

drer samtidig at den enkelte jordbruker kan lægge penger og arbeide i sin jords bedre dyrkning. Denne samfundsform, som var sterkt utbredt overalt, hvor de store godseiere ikke rådet over grunden, stod for det folkesocialistiske parti som det naturlige grundlag for den russiske jordreform. Dette parti bestod forøvrig vesentlig av revolusjonære intellektuelle og hadde meget liten rot i bondebefolkningen selv.

Det socialrevolusjonære parti stod tilvenstre for folkesocialistene med et pågående revolusjonært program imot zarismen. De socialrevolusjonære var i sin taktikk radikalere enn folkesocialistene og anerkjendte spesielt terrorismen — mord på fyrster og fremtrædende politikere — som et virksomt politisk kampmiddel. Derimot var de hverken teoretisk eller praktisk marxistiske sosialister og forstod ikke betydningen av den organiserte klassekamp. I sit program stod de folkesocialistene meget nær og la likesom disse hovedvekten på en agrarreform efter mønster av den russiske mir. De hadde på revolusjonstiden sterk rot i den arbeidende befolkning i by og på land og var i revolusjonens første tid ubetinget det sterkeste revolusjonære parti.

Det socialdemokratiske parti var et helt ut marxistisk klassekampparti, som la hovedvekten på organisasjonen, fordømte terrorismen og satte den industrielle revolusjon og jordbrukets sosialisering i første rekke. I jordspørsmålet stod partiet imot de to andre agrarrevolusjonære partier, idet det fant den gamle mirforfatning ubrukelig for moderne jordbruk og bygget istedet på fællesdrift av de store godser under samfundsmessig organisert ledelse. Dette parti delte sig i to dele ved en partikongres i London i 1903. Det er betegnende for

forholdene i det gamle Rusland at landets socialdemokratiske parti måtte holde landsmøte i London.

Den del som fik flertall på landsmøtet blev kaldt: bolsjeviki — flertallsmenn —, den som blev i mindretall: mensjeviki — mindretallsmenn. De to partier sluttet sig sammen igjen på en partikongress i Stockholm, men blev atter delt i London i 1907.

Forskjellen på disse to partier er av rent taktisk art, men er ikke desto mindre av den allerstørste betydning.

Bolsjevikerne — eller *kommunisterne* som de nu kaller sig — stod helt ut på klassekampens grund og vilde kjæmpe denne skaanselløst til ende — inntil klasseforskjellen var ophevet og klassekampen derved bortfaldt av sig selv. Det vilde at arbeiderklassen i by og på land skulde erobre den hele politiske og økonomiske makt og skape det socialistiske samfund.

Mensjevikerne vilde søke å opnå den politiske makt i forening med andre radikale reformpartier og søke å omdanne samfundet efterhvert som de socialistiske tanker vandt frem innen det bestående samfund. De stod ganske i samme stilling som høire-socialisterne i andre land, mens bolsjevikerne representerte venstre-socialisternes syn på samfundsutviklingen.

Den russiske socialdemokratiske arbeiderklasse var på revolusjonstiden delt mellom disse to partier uten at det er godt at avgjøre, hvilket av dem fra begynnelsen av hadde de fleste tilhengere. Men efterhånden vandt bolsjevikerne et ubetinget flertall innen den russiske arbeiderklasse, fortrengte både mensjevikerne og de social-revolusjonære og blev det ledende parti i russisk politik.

Fagorganisasjonen var under zarismen overmåte svakt utviklet. Den fik såvidt lov å eksistere, men fik

ikke lov å føre noen organisasjonsmessig kamp. Dens betydning var derfor for intet å regne.

Således stod de politiske partier til hverandre, da zarismen falt sammen 16. mars 1917. Zarens regjering hadde da ingen naturlig arvtager. Der sat en slags nasjonalforsamling — dumaen — som var valgt lenge i forveien, som adri hadde fåt øve noen vesentlig politisk innflydelse, og som på det tidspunkt ikke lenger stod i kontakt med befolkningens ønsker og stemninger. Med støtte i denne forsamling blev der allikevel dannet en kadetregjering med fyrst Lvoff som formann og med en enkelt trudovik iblant — Kerenski. Denne mann vandt efterhånden tillid blant de socialrevolusjonære og gik ind i deres parti. Den 15. juli 1917 avløste han Lvoff som ministersjef, idet kadetterne da trådte ut av regjeringen.

Det viste sig meget snart at Lvoffs og senere Kerenskis regjering manglet evne til å samle folket om det vældige indre reformarbeide, som var så påtrengende nødvendig. Heller ikke kunde eller vilde den skaffe Rusland fred — og det var dog det hele det arbeidende folk skrek efter. Istedet åpnet den krigen igjen med fornyet energi og begyndte 1. juli 1917 den store offensiv mot Tyskland som kort tid efter endte med nederlag og almindelig opløsning av armeen.

Denne regjering stod i virkeligheten helt på siden av den politiske utvikling i Rusland og hadde fra begyndelsen av ingen anden «parlamentarisk» støtte enn den gamle дума, som hadde like litet grundlag å stå på som regjeringen selv. Det var selvsagt denne regjeringens første plikt straks å utskrive valg til en ny grundlovgivende forsamling; men det turde den ikke.

Imidlertid var der vokset op en ny statsmakt i Rusland: sovjettene — arbeider-, bonde- og soldatrådene,

som efterhånden fik hele regjeringsmakten i sine hænder.

Allerede i 1905 var der en alvorlig revolusjonær reisning i Rusland, og da dannet arbeiderne sine første sovjets som revolusjonære aksjonsorganer. Reisningen blev imidlertid slått ned ved militær hjelp, og arbeiderrådene faldt bort av sig selv. Men i 1917 våknet de til nytt liv, og på landsbygden tok bønderne efter og dannet bonderåd. Da hele den russiske hær stod under våben, var det naturlig at soldaterne valgte sine egne sovjets — soldatrådene.

Disse råd var det stadig levende uttrykk for befolkningens revolusjonære vilje; men til å begynne med var rådene ingenlunde bolsjevikiske — ikke engang socialistiske. Særlig var dette tilfelle med soldatrådene, hvor alle samfundsklasser var med på valgene, om enn bønderne var i en overvældende majoritet. Soldaterne var til å begynne med ikke politisk våkne nok til å ta parti, og derfor valgte de til medlemmer av sovjet gjerne folk av overklassen eller mellekklassen, fordi de hadde kunnskaper og formelle evner til å representere. Efterhånden blev dog både arbeidere, bønder og soldater mere oplyste og våkne og sovjetvalgene blev uttrykk for de våknende massers politiske krav. På den første alrussiske sovjetkongress, som blev åpnet 16. juni 1917 hadde de socialrevolusjonære og mensjevikerne ubetinget majoritet. På den anden kongress 7. november 1917 hadde bolsjevikerne et sikkert flertall.

Sovjettene og sovjetkongressene fik snart stor politisk makt og de socialistisk farvete medlemmer av regjeringen støttet sig i virkeligheten på sovjettene, ikke på dumaen. Efter påtrykk fra sovjettenes centraleksekutivkomité blev regjeringen rekonstruert 2. mai 1917, idet bl. a. utenriksministeren Miliukoff måtte tre tilbake,

og det var centraleksekutivkomiteens holdning som 15. juli 1917 tvang kadetterne til å trø ut av regjeringen og overlate sin plasser til socialrevolusjonære og mensjeviker under Kerenskis ledelse.

Dermed var alle rent borgerlige elementer trådt ut av regjeringen, og sovjettene var i virkeligheten blitt Ruslands nye parlament.

Men ennu var man ikke kommet lenger enn til en ny koalisjon av de revolutionære partiers høire fløi. Dette magre resultat av sovjetmakten vakte en storm av forbitrelse blandt Petrograds arbeidere og den 16.—18. juli gik disse ut til vældige demonstrasjoner mot den sittende regjering. Det var visselig ikke meningen dengang å ta makten ved et oprør — ialfald stemte dette ikke med den planmessige politik, de bolsjevikiske ledere fulgte. Demonstrasjonen gik imidlertid snart over til kamp og blev slått ned ved hjelp av tropper, som da ennu stod på regjeringens side. Dette ledet til at mange av bolsjevikerne ledende menn blev arrestert og partiets organisasjoner og institusjoner blev delvis ødelagt.

Imidlertid gik utviklingen videre med vild hast. Kerenskis regjering viste sig likeså evneløs som Lvoffs. Den hadde i virkeligheten intet principielt program og ingen faste taktiske fremgangslinjer. Den lot hæren demobilisere sig selv og lot handel og industri stagnere. Jordspørsmålet — det gamle brennende russiske spørsmål gjorde den ingenting for, og så løste det sig efterhvert av sig selv på den enkle måte at bønderne slog sine herrer ihjel eller jaget dem bort og delte deres godser som de var venner til. Det var håpløst anarki og kaotisk forvirring.

Under disse forhold fikk bolsjevikerne med sit klare socialistiske program mere og mere folket på sin side.

Petrograd sovjet og Petrograds garnison var alt i juli blitt bolsjevikisk og Petrograd var i virkeligheten ledende i russisk politik. Men også Moskva fulgte etter og fra soldatrådene kom der stadig meldinger, som viste at også fronthæren nu krevet en forandring. Tilslutt var bol-

V. I. Lenin (Ulianoff) og N. K. Ulianova.

sjevikerne kommet så langt, at de hadde flertallet på den anden russiske sovjetkongress, som trådte sammen 7. november 1917. Venstre fløi av de socialrevolusjonære stilte sig da solidarisk med bolsjevikerne; men mensjevikerne og høire fløi av de socialrevolusjonære stilte sig i skarp opposisjon til bolsjevikerne og søkte til gjengjæld forbindelse til høire — med de borgerlige partier.

Samme dag som kongressen trådte sammen overtok bolsjevikerne regjeringsmakten i forening med de venstre-socialrevolusjonære.

Den gamle regjering hadde ikke lenger noen politisk makt å støtte sig på. Den måtte falde og burde faldt av sig selv; men Rusland manglet et konstitusjonelt organ for en fredelig ministerkrise, og derfor stod regjeringen inntil den blev arrestert. Man kan kalde arrestasjonen en voldshandling, men den var nødvendig for å fjerne en regjering, som ikke lenger hadde rett til å sitte.

I Petrograd gik november-revolusjonen forholdsvis lett. På få timer var den nye regjering dannet med Lenin i spissen og var samtidig herre over byen. I Moskva blev kampen hårdere. Der kjæmpet de stridende partier mot hverandre med våben i hånd i 6 dage, før den nye regjerings tropper hadde sikret sig byen. Rundt i landet forøvrig kom det enkelte steder til kamp, på andre ikke; men i det store og hele foregik revolusjonen med mindre blodsutgydelse enn man efter forholdene kunde vente.

Denne fremstilling viser, at det er rent galt å tro at bolsjevikerne kom til makten ved militær vold uten å ha rot i folkets vilje. Tvertimot var det like fra mars-revolusjonen til november-revolusjonen en jevn organisk utvikling i russisk politik, som førte fra Nicolay II gjennom Lvoff og Kerenski frem til Lenin.

I et land, som på forhånd manglet en virkelig representasjon for folkeviljen, utviklet arbeidernes, bøndernes og soldaternes råd sig til å bli et levende uttrykk for det arbeidende russiske folks vilje og tok den makt, som med rette tilkom dem. Når man kjender den gamle dumas og de nye sovjets historiske forutsetninger, kan ingen være i tvil om, hvilken av disse to forsamlinger hadde rett til å herske i Rusland. Selv om man har den

öpfung, at det var den nye regjerings plikt straks å innkalde en ny grunnlovgivende forsamling, valgt efter almindelige vesteuropæiske principper, og underkaste sig dens vilje, hvordan den enn faldt ut, må man være enig i, at på det tidspunkt — den 7. november 1917 — var det ingen anden representativ forsamling i Rusland, som hadde rett til å ta regjeringsmakten enn den anden al-russiske sovjet-kongress.

Konstituanten og konstitusjonen.

For Lvoffs og Kerenskis regjeringer måtte det — som før nevnt — stille sig som en uavviselig plikt straks å utskrive valg på en konstituerende nasjonalforsamling efter de vesteuropæiske demokratiske prinsipper. De hadde ingen rett til å regjere uten en folkerepresentasjon i ryggen, og de har hele tiden siden stillet sig på parlamentarismens grund i motsetning til sovjetforfatningen. Men da Lvoff og kadetterne hadde makten, turde de ikke utskrive nye valg, fordi de var bange for å miste sit flertall fra den gamle дума. Kerenski og hans social-revolusjonære og mensjevikiske kolleger turde heller ikke. De hadde efterhånden fåt støtte i sovjettene og skjønte ikke at utviklingen vilde gå dem forbi. Derfor utsatte regjeringen konstituantvalgene fra uke til uke — inntil den faldt på sine gjerninger.

Sovjettene derimot forlangte konstituanten sammenkaldt og bolsjevikerne i sovjets var med på kravet. Sovjettene hadde endda ikke funnet sig selv og var endda ikke nådd frem til den maktstilling, de senere fik. Derfor forlangte de den konstituerende nasjonalforsamling for å få et uttrykk for den russiske folkevilje efter revolusjonen, for å få et fuldt regjeringsdyktig organ. Men efterhånden samlet de ledende partier i sovjettene sig om kravet: al makt i arbeidernes, bøndernes og soldaternes råd.

Skjønt sovjetkongressen 7. november 1917 hadde fåt den hele politiske makt i sine hænder og skjønt den nye regjering i sovjettene hadde en folkerepresentasjon bak sig, gik regjeringen straks til å utskrive valg til konstituanten.

Valgordningen var utarbeidet alt under den tidligere regjering og alle forberedelser til valget var truffet før november-revolusjonen. Men valgene selv fannt sted umiddelbart efter i november og desember.

Valgene foregik på grundlag av almindelig stemmerett og efter forholdstallsvalg. Denne valgform krever — som man vet — utarbeidede partilister og disse var over hele landet alt gjort færdige sommeren 1917 — efter de partiforhold, som da fanntes i Rusland. Men siden den tid var alle politiske forhold forandret og partiernes stilling til hverandre var anderledes enn før. Derfor stod Kerenski og andre socialrevolusjonære navne på de samme lister som bolsjeviker og mensjeviker. Venstre-socialrevolusjonære og høire-socialrevolusjonære stod opført i broderlig forening. Men imidlertid hadde bolsjevikerne og de venstre-socialrevolusjonære dannet regjering sammen og stod i den skarpeste strid til mensjevikerne og de høire-socialrevolusjonære. Kerenski selv var flyktet, og hele den politiske situasjon var forandret. Allikevel måtte befolkningen gå til valg efter de gamle lister — og forvirringen var stor.

Da valgene fannt sted umiddelbart efter november-revolusjonen, var folket ennu på langt nær klar over den nye politiske situasjon og dens følger.

Det viste sig også at vælgerne kom sig ikke utover den konseravtisme som er en naturlig følge av den parlamentariske valgreform. Alle motpartierne aviser — og de var mange og store — skrek over sig av hat og

forakt over bolsjevikerne, som de fremstillet som samfundsfarlige folk av den forfærdeligste art. Og alle de politisk uoplyste vælgerskarer trodde dem. De borgerlige partier hadde tapt al tillid, bolsjevikerne hadde enda ikke vunnet tillid blant det store graa vælgerfolk. Derfor blev det mensjevikerne og de socialrevolusjonære som fik flertall.

Og så hændte det merkelige, at det russiske arbeidende folk, som ved alle sovjetvalg fra mars til november hadde vist et stadig mere radikalt-socialistisk sindelag, som hadde avsat Kerenski og de partier, som støttet ham og sat bolsjevikerne til roret, at det samme folk ved konstituantvalgene i november og desember satte bolsjevikerne utenfor og gav Kerenskis partier sin tilslutning.

For regjeringen opstod da det spørsmål: Hvilken av disse to representative forsamlinger skal vi bøie os for, sovjettene eller konstituanten? Skal vi støtte os til sovjettene og oppløse konstituanten? Eller skal vi overlate makten til en ny regjering, som da måtte støtte sig til konstituanten og oppløse sovjettene? Noen tredje utvei gaves ikke; for et land kan ikke på en gang regjeres av to representative forsamlinger, som er innbyrdes uenige.

Konstituanten gav det matematiske uttrykk for antallet av de forskjellige stemmesedler i landet; men derfor er det ikke sikkert, at den gav uttrykk for vælgernes vilje. Vi er vant til å kreve alle viljesytringer innpasset i en ytre ramme for å nå til et matematisk riktig resultat ved mere eller mindre mekaniske hjelpemidler. Det gjelder ikke bare i politik, men i hele samfundslivet som det arter sig både her hjemme og andetsteds. I vor gjældende civilproces er der optrukket snevre grenser for parternes rett til å ytre sig, og dommernes rett til å

dømme. Har en part glemt å fortælle om et dokument eller en handling, som er avgjørende for saken, må dommeren dømme, som om dette dokument eller denne handling ikke eksisterer, selv om han personlig kjender det sande forhold. Han vil begå et pliktbrudd, hvis han ikke mot bedre vitende avsier en gal dom. Derfor gjælder det i civilprocessen — som professor Hagerup sier — ikke å finne den reelle — den virkelige sannhet — men bare den formelle sannhet — den som fremgår av «akterne». Slik er det også med vort parlamentariske liv. Man trækker op visse regler for avstemningen, som skal beskytte mot åbenbare misbruk, og lar så pengenes og avisernes makt ha fritt spil på den offentlige opinion. Man gleder sig over å ha funnet et formelt uangripelig uttrykk for folkeviljen — uten å bry sig om hvad folk i virkeligheten sier og mener.

Et slikt formelt riktig uttrykk for folkeviljen var konstituanten; men valgene til sovjettene viste, at hele det arbeidende folks vilje var en anden, når den fik gi sig utslag i friere former, mere ubundet av de besiddende klassers mangelhånde veie til innflydelse paa den offentlige opinion.

For regjeringen vilde det været det letteste å bøie sig for den formelle folkevilje og overlatt landet til konstituanten — og til fortsatt revolusjon. Den vilde da været ansvarsfri overfor Europa og overfor sine motstandere, men ansvarsløs overfor det arbeidende russiske folk, som hadde gitt den sin tillid. Derfor valgte den å oppløse konstituanten og bygge videre på sovjettene.

Arbeidernes, bøndernes og soldaternes råd var begynt som revolusjonære aksjonsorganer og var utviklet til en

statsmakt. Den nye regjering gav denne statsmakt faste former og utarbeidet Ruslands nye grundlov, som blev vedtat på den 5. alrussiske sovjetkongress 10. juli 1918.

Efter denne grundlov skal der i hver by og landsbyvalgkreds vælges en sovjet — et råd. Disse vælger fællesråd for den hele by og det hele landdistrikt, som igjen vælger guvernements-sovjetter. Disse sovjetter utøver det lokale selvstyre og vælger for hver by- og landskommune og hvert guvernement en centraleksekutivkomité, som nærmest kan sammenlignes med vore formannskaper og amtsformannskaper.

Guvernements og bysovjettene vælger representanterne til de alrussiske sovjetkongresser, som skal tre sammen to ganger om året og har den høieste politiske makt i Rusland. Til å vareta det daglige lovgivnings- og administrasjonsarbeide vælger kongressen ved forholdstallsvalg den alrussiske centraleksekutivkomité på inntil 200 medlemmer, som sitter sammen hele året og i det væsentlige utøver de samme funksjoner som de vesteuropæiske nasjonalforsamlinger. I tiden mellom sovjetkongressene har centraleksekutivkomiteen den høieste politiske makt i Rusland.

Folkekommissærenes råd (regjeringen) består av 18 folkekommissærer, som vælges og avsettes av centraleksekutivkomiteen. Rådet er ansvarlig for komiteen og for sovjetkongressen.

Det springer straks i øinene, at denne forfatning er bygget paa indirekte valg til alle besluttede forsamlinger, idet alene by- og landsbysovjettene er valgt direkte av vælgerne. Det synes ved første øiekast udemokratisk, men er i virkeligheten et nødvendig ledd i det hele system. Meningen er at hver vælger skal få full frihet til å velge sine egne partifæller og kamerater til sine re-

presentanter i de grunnleggende sovjetter, for derefter å gi dem anledning til å velge sine representanter i de overordnede sovjets. Derved unngår man at urvelgerne blir nødt til å stemme på menn til de offentlige hverv, som står helt utenfor deres kreds, og som de ikke har noen innflydelse på.

Dette at urvelgerne velger sine egne folk inn i sovjetene, er i virkeligheten forfatningens største styrke. Valgene foregår ikke ved store offentlige avstemningslokaler, men gruppevis ved fabrikkene og i foreningene. I byerne er praktisk talt alle vælgere organisert. Kropsarbeiderne har sine fagforeninger og sine verkstedklubber; men også åndsarbeiderne har sine foreninger, hvor de kan stemme. Universitetsprofessorer, lærere, ingeniører, læger, kontorister m. v. kan stemme på denne måte. På landet danner sovjetten selv en slags forening, hvor de stemmeberettigede melder seg inn og kan stemme.

Dette viser seg å ha den største betydning for valgresultatene. 100 arbeidere ved en fabrikk stemmer naturligvis på en arbeider eller en av arbeiderpartiernes menn, og kan mellom disse velge og vrake etter sine sympatier og hensynet til de saker som foreligger; men det falder neppe en sådan forsamling inn å velge en representant for det bestående privat-kapitalistiske samfund. Men går de samme 100 arbeidere til valg under trykket av den offentlige opinion, skapt av de kapitalistiske aviser, kan de godt gå bort å stemme på en politisk motstander. Det viser erfaring her. Det viste erfaringen fra konstituanten i Russland.

Dette at velgerne i fred får lov å velge sine egne kamerater, sin egen klasses menn eller dens talsmenn inn i sovjetene, er det viktigste ved rådsforfatningen og

gjør denne mere demokratisk enn de almindelige parlamentariske forfatninger.

Dette valgsystem gjør det også mulig å ha meget korte valgperioder — 3 måneder — og desuten kan det tillate vælgerne nårsomhelst å trekke sine representanter tilbake fra sovjetten -- uten at dette hindrer en fast og sikker administrasjon. Den stadige fornyelse av sov-jettene er av den største betydning i en revolusjonsperiode, hvor nye situasjoner stadig indtreffer og krever nye uttrykk for vælgerens vilje. En nasjonalforsamling valgt for en årrekke vilde under slike forhold meget snart komme ut av kontakt med sine egne vælgere. Et smidigere og samtidig fastere organ for folkeviljen enn de russiske sovjetkongresser har aldri været uttenkt.

Stemmeberettiget og valgbar efter den russiske forfatning er menn og kvinder over 18 år, som får sit livsunderhold av produktivt og almennyttig arbeide, samt personer som arbeider i husholdningen og derved skaffer andre anledning til produktivt arbeide. Desuten har soldater og arbeidsuføre menn og kvinder stemmerett. Stemmerett har alle menn og kvinder uten hensyn til trosbekjendelse, nasjonalitet, bosted og lignende, når de bare utfører arbeide — åndsarbeide eller kropsarbeide eller når de ikke kan utføre arbeide. Folk som ikke vil arbeide får heller ikke del i statsstyrelsen.

Imidlertid utelukker forfatningen fra stemmerett alle, som anvender leiet arbeidskraft for å vinne utbytte eller som lever av anden inntekt enn arbeidsinntekt, såsom renter av kapital, utbytte av bedrifter eller formue o. s. v. Ennvidere: private handelsmenn og melleghandlere, munkes og geistlige funksjonærer, og funksjonærer og agenter for det tidligere politi samt medlemmer av det tidligere herskerhus. Endelig utelukkes naturligvis

åndssvake og umyndige samt personer, som på grund av egennyttige eller æreløse handlinger er dømt til stemmerettstap.

Hovedprincippet i disse stemmerettsregler er dette, at det er arbeidet som gir stemmerett, og at de utelukkes

J. M. Sverdloff.

Formand i centralexcutivkomiteen. † vaaren 1919.

fra stemmerett, som har en personlig økonomisk interesse i, at det bestående samfund med sit utbytningssystem opretholdes. Dette er selvsagt bare en overgangsordning, som falder bort av sig selv, når socialismen er gjennomført og utbytningen dermed er bortfaldt. Den nærmere utformning av stemmerettsreglerne kan i enkelte punkter være uheldig og enkelte av unntagelserne er av sær-russisk karakter.

Det har også i Rusland med rette været klandret at forfatningen ialfald efter sin ordlyd fratar en bonde stemmerett, fordi han holder en tjenestegut eller tjenestejente — det kan jo mangen arbeiderbonde være nødt til, hvis han ingen kone har eller hvis barna er for små til å delta i arbeidet. Dette er i sig selv litet rimelig, især når man tenker på at en bymann beholder sin stemmerett, om han holder tjenestejente, fordi hendes arbeidskraft ikke anvendes til å vinne utbytte.

Et særrussisk træk i forfatningen er det, at den gir bybefolkningen større makt enn landbefolkningen. Den alrussiske rådkongress består av representanter for byrådene — en representant for hver 25 000 vælgere — og for guvernementskongressene — en representant for hver 125 000 innbyggere. Da der ikke er så meget som 5 gange så mange vælgere som innbyggere i landet, gir denne ordning en overvekt for byerne, og dertil kommer, at byer med mindre enn 10 000 innbyggere deltar i valgene til guvernementskongressene, så de også på denne måte får noe øket innflydelse. Hvor stor bybefolkningens politiske makt er i forhold til landbefolkningens, er ikke godt å vite uten et nøie kjennskap til russiske forhold; men noe større innflydelse skal de efter forfatningen ha. Denne ordning er sikkert naturlig for Rusland og har sin grund i, at bybefolkning er langt mere utviklet og langt mere politisk moden enn landbefolkningen. Derfor sikrer forfatningen bybefolkningen fører-plassen i den politiske utvikling, om den enn ikke skaffer den et absolut flertall i kongressene. I et land som Norge, hvor den almindelige folkeoplysning og den politiske interesse er like utbredt på landet som i byerne vil en sådan ordning ikke være rimelig.

Ved denne rådsforfatning har russerne skapt en ny form for folkerepresentasjon, som langt mere effektivt enn det vesteuropæiske parlamentariske system legger makten i det arbeidende folks hænder og derved gjennomfører et virkelig demokrati.

Efter de stemmerettsregler som nu gjelder i Rusland har omtrent tre fjerdedele av landets voksne befolkning stemmerett, og av de stemmeberettigede deltar omtrent to tredjedele i valgene.

Det diktatur som regjeringen og centraleksekutivkomiteen nu utøver med de alrussiske kongressers samtykke, er således ikke noe mindretalldiktatur; men det er et proletariatets diktatur, det vil si: hele det arbeidende folks diktatur.

Det nye Ruslands fiender.

**Tyskland — Ukraine — Østersjøprovinserne — Sibirien
Ententen — Den indre fiende — Den røde terror.**

Den nye regjerings første oppgave var å skaffe fred med centralmakterne. Det russiske folk vilde ha fred — det hadde litt lenge nok under krigens rædsler, og fredslengslen hadde været en av de vesentligste drivfjere både til marsrevolusjonen og novemberrevolusjonen. Det russiske folk måtte ha fred, fordi det ikke lenger kunde føre krig. Hele den gamle hær var i oppløsningsstilstand, delvis demobiliseret, uten vilje og evne til kamp. Regjeringen vilde og måtte ha fred for å sette folkets krav ut i livet

Alt selve revolusjonsdagen den 7. november vendte regjeringen sig radiotelegrafisk til sine allierte for å få fred i stand. Gjentagne gange senere ropte den utover hele verden, at nu måtte freden sluttet; men de allierte vilde kjempe krigen til ende — inntil Tysklands fullstendige sammenbrudd. Imidlertid begyndte Rusland den 9. desember fredsforhandlingerne i Brest-Litovsk og måtte tilslutt bøie sig for den voldsfred, det overmektige Tyskland kunde diktere — en fred, som kun har sit sidestykke i den voldsfred, ententen nu har dikteret Tyskland.

Men freden med centralmakterne betød kun en ny krig — krigen mot ententen og de kontrarevolusjonære tropper i Østersjøprovinsene, Sydrusland og Sibirien.

Da freden med centralmakterne var kommet istand, holdt tyskerne *Østersjøprovinserne* — Estland, Lifland og Kurland — besatt. De store jorddrotter på landet og borgerklassen i byene kunde derfor ved de tyske bajonnetters hjælp holde arbeidernes, bøndernes og soldaternes råd nede. Disse land forblev under borgerlig styre og under Tysklands overhøihet. De var derfor til det ytterste fiendtligsindet mot det nye Rusland, som arbeidet for å få dem løsrevet fra Tyskland og forenet med Rusland som selvstendige rådsrepublikker.

Ukraine erklærte sig alt under revolusjonstiden for en uavhengig stat, hvad regjeringen ikke hadde noe å innvende mot. Lillerusserne i Ukraine har alltid skilt sig ut som et eget folk, forskjellig fra størrusserne — og det var helt naturlig at landet dannet en egen stat, forenet med de øvrige russiske riker. Men Ukraine blev stående utenfor novemberrevolusjonens resultater. Der hadde godseierne og byenes borgerklasse for stor makt. Istedefor sovjettene kunde den såkaldte «rada» danne regjering, og denne drev direkte fredsforhandlinger med centralmakterne. Resultatet blev at landet likesom Østersjøprovinsene kom under tysk overhøihet og blev besatt av tyske tropper, og hetmanen, *Skoropadsky*, var helt i den tyske militærkommandos hænder. Efter centralmakternes nederlag blev tysk innflydelse avløst av alliert og den tyskvenlige *Skoropadsky* blev avløst av den engelskvenlige *Petlura*. Derved opstod et Ukraine under et borgerlig diktatur — støttet av engelske, franske og tyske bajonetter i broderlig forening. Krigen mellem dette Ukraine og arbeidernes og bøndernes rådsrepublik var uundgåelig.

Krimbønderne og *Donkosakkene* under *Denikins* og *Krasnoffs* kommando reiste sig også mot Sovjet-Rusland

og førte en hensynsløs krig på fronten mellom Det sorte og Det kaspiske hav.

Sibirien løsrev sig og dannet forskjellige borgerlige regjeringer — alle i strid med den nye russiske. Lengst i øst regjerte *Chorvat*, i det centrale Sibirien *Semjonoff* og i vest stod *Koltschak* — den tidligere russiske admiral på Sortehavs-flåten, nu kontrarevolusjonær diktator i Vest-Sibirien under engelsk innflydelse. Koltschak begynte straks kampen mot Sovjet-Rusland og forenet sig med Uralkosakkene og tsjeko-slovakerne om å besette Volgas brede og rike dalføre. Tsjeko-slovakernes del i krigen mot Rusland er kanskje det merkeligste eventyr i den nyere historie. De bøhmiske, tsjeko-slovakiske tropper gik under krigen over til russerne og ønsket å kjempe mot centralmaktene. Men så kom freden og den russiske regjering vilde transportere dem over Sibirien tilbake til Vest-Europa — veien over den tysk-østerrikske grense var stengt. Imidlertid kom de ikke lenger enn til Ural, der blev de stoppet av Koltschaks hære — og så gik de i kontrarevolusjonær tjeneste som leietropper, ganske som i gode gamle dage. En tsjekisk-slovakisk hær på 40—50 000 mann har siden kjempet fjernt fra sit hjemland uten anden interesse enn sin soldatersold.

Nordrusland med Arkangelsk som centrum satte allierte tropper sig fast i. De organiserte landet under en borgerlig regjering med *Schikowsky* som sjef — og førte fra nord kampen mot Rusland.

Således var det nye Rusland omringet av fiender på alle kanter og de allierte sluttet ringen helt sammen ved å blokere landets Østersjøhavner og ved å bruke Finlands nye borgerlige regjering til å stenge også den

finske grense. Centralmaktene og Polen stengte vestgrensen.

Den russiske socialistiske føderative rådsrepublik måtte således begynne sin tilværelse med å føre krig mot hele verden. Den var helt ut henvist til sig selv og dens stilling syntes haapløs. Hæren var i fullkommen oppløsningstilstand. Handel og industri var på forhånd stagnert under trykket av de mange års krig. Nu mistet landet enhver import fra utlandet og dermed muligheten for å skaffe de nødvendige råstoffer for industrien. Samtidig tapte Sovjet-Rusland sine kornland, Østersjøprovinserne, Ukraine, Volgadalen og Sibirien og var ute av stand til å ernære sig selv.

Men straks freden i Brest-Litovsk var kommet istand, begyndte regjeringen med *Trotsky* som krigsminister å organisere en ny hær — den røde armé — til forsvar for den nye socialistiske republik. I løpet av et år lyktes det virkelig å skape en sterk og kampdyktig hær, som med held har ført krigen på alle fronter. Det er lyktes å ta hele Volgadalen igjen og rykke langt fremover mot Sibirien og Bessarabien. Krassnoffs hære er knust og trykket tilbake mot Kaukasien. Hele Ukraine er befriet fra fremmed og innenlandsk åk, og er organisert som en selvstendig rådsrepublik, forenet med Rusland, med *Rakowsky* som formann i folkekommissærernes råd. Også på den estlandske front har den røde hær hat fremgang, og de allierte tropper i Nordrusland er sterkt truet.

Således var i februar 1919 igjen de vesentligste dele av europæisk Rusland forenet i den føderative rådsrepublik.

Men de allierte makter truer fremdeles Sovjet-Ruslands eksistens på alle fronter. I de siste måneder har kampen på de sydlige og østlige fronter bølget frem og

tilbake med vekslende held. For tiden er Koltshaks armeer drevet tilbake til Perm og Orenburg, mens bolsjevikerne igjen har tapt store dele av Ukraine. Og blokaden, sultepisken, mot Ruslands innvånere — menn, kvinner og barn — er den terror de kapitalistiske stormakter fortrinnsvis bruker mot det socialistiske Rusland.

Mens den røde hær har kjempet sin heltmodige kamp mot de ydre fiender, har regjeringen hat et vældig arbeide i kampen mot den indre fiende.

Alt under Kerenski kom det første åpne opprørsforsøk, idet general *Korniloff* rykket med en nær mot Petrograd i august 1917, for å avskaffe sovjettenes voksende makt og sette en helt borgerlig regjering i spissen for statsstyret. Skjønt dette opprør i formen var rettet mot Kerenskis regjering, som på det tidspunkt søkte sin støtte i sovjettenes social-revolusjonære majoritet, er det neppe tvilsomt at Kerenski selv var med i komplottet. Han begynte å ane hvor det bar hen ved sovjetvalgene og vilde redde sig helt over i det borgerlige demokrati. Dette opprør blev slått ned ikke ved våben, men ved overbevisningens makt. Bolsjevikernes agitasjon møtte Korniloffs tropper på veien til Petrograd — og de faldt fra mann efter mann, avdeling efter avdeling, inntil den hele hær var oppløst.

Umiddelbart efter novemberrevolusjonen rykket kosakgeneralen *Krassnoff* sammen med Kerenski mot Petrograd og overfor kosakkene hjalp ikke overtalelsens kunst alene. Petrograds arbeidere rykket ut og efter en kort kamp flyktet Kerenski fra sine nye forbundsfeller, likesom han 7. november hadde flyktet fra vinter-

paladset. Efter dette vendte kosakhæren om og drog til sit land ved Don.

Imidlertid reiste de besiddende klasser sig til kamp mot bolsjevikregjeringen, og den fik hjelp av næsten hele intelligensen og av funksjonærene ved offentlige og private kontorer. De høire-socialrevolusjonære og mensjevikene stilte sig helt på de borgerliges side og gjorde sit for å knekke det nye styre. Grundelementet i denne kontrarevolusjonære bevegelse var naturligvis motstanden mot socialismen, som krevet privateiendomsretten ophevet og kapitalistklassens særinteresser avskaffet. Men når bevegelsen kunde gripe så vidt om sig, måtte det være andre momenter med i spillet. At regjeringens absolutte fredsvilje trods alt hadde mange motstandere er sikkert; men sterkest virket vel motstanden mot den nye forfatningsreform, som var i strid med de almindelige demokratiske prinsipper, som folkesocialisterne, de socialrevolusjonære og mensjevikene alltiå hadde lagt til grund for sin kamp. Ideen om en ny form for demokrati, grundlagt på rådsforfatningen, stod for disse partier som en ny form for tyranni.

Det første kampmiddel, som møtte regjeringen, var sabotagen. Ikke alene nektet de ledende forretningsmenn og ingeniører å arbeide; men de fik med sig hele den store hær av åndsarbeidere og funksjonærer. Regjeringsdepartementene stod tomme. Jernbaner, post, telegraf og telefon gik istå. Alle trodde at bolsjevikeventyret vilde vare i dage eller uker. De som hadde penger, levet av sine midler. De som ingen hadde, fik hjelp av banker og privatmenn.

Men regjeringen holdt sig. Det varte ikke lenge før funksjonærene innfannt sig i sine kontorer, og efter-

hånden meldte også intelligensen sig til arbeide. Det gik trått, men det gik.

Sterkere midler brukte regjeringens motstandere ved direkte kontrarevolusjonær agitasjon. De prøket åpent opprør og de søkte forbinnelse med de utenlandske gesandter for å fremkalde en væbnet aksjon mot sine egne landsmenn. Borgerkrigen kom igang igjen, og de social-revolusjonære gjenoptok sit gamle kjendte kampmiddel: terrorismen. Jernbaner og forråd blev ødelagt, og en rekke attentater på kjendte bolsjevikiske ledere blev forøvet. Mest kjendt er mordene på Uritsky og Volodarsky og attentatet på Lenin høsten 1918.

Samtidig truet alskens løse eksistenser den offentlige sikkerhet ved å dra røvende og plyndrende gjennom landet. Der blev organisert rene røverbander, som vilde ha tatt makten fra myndighetene, hvis de ikke i tide var blitt stoppet. At røveruvesenet blev utnyttet i agitasjonen mot regjeringen sier sig selv. Man beskyldte endog regjeringen for å ha forøvet forbrydelser som var begått av banditterne.

Mot alle disse indre fiender anvendte regjeringen diktaturets våben: presseforbud og terror. Begge dele er i strid med alle socialistiske grundsetninger og kan kun forsvares som nødvendige midler i en revolusjonær kamp.

Den russiske regjering fannt å måtte opheve pressefriheten sålenge der var borgerkrig i landet, sålenge dens motstandere stod imot den i åpen kontrarevolusjonær kamp. Det samme gjør ethvert borgerlig samfund i den ytterste kamp mot socialismen. Men efterhvert som partierne opgir denne taktik og organiserer sig som loyale opposisjonspartier, får de sin presse igjen. Således har mensjevikerne nu ialfald en avis i Moskva.

Den røde terror er fremkaldt av konspirasjonen med utenlandske makter, av truselen om borgerkrig og av de terroristiske midler, som de socialrevolusjonære har brukt. Enhver borgerlig regjering bruker terror overfor lignende forbrydelser mot statens sikkerhet. Spørsmålet er bare, om den russiske regjering har anvendt terror i utrensmål, om den har drept for å drepe, om den har anvendt grusomhet istedetfor strenghet. I disse forhold er det ikke mulig å trenge tilbunds — dertil er beretningene for motstridende. Så meget er sikkert, at den russiske klassekamp fra begge sider har været ført skånselløst og at meget blod er gått unødig tilspille.

Heldigvis synes dette rædselsfulde kapitel av revolusjonens historie nu å være tilende. Borgerkrigen må nu sies å være endt, de kontra-revolusjonære forsøk er slått ned. Orden og retssikkerhet er gjeninnført i landet — ialfald er dette så i Petrograd og Moskva, hvor jeg personlig har kunnet konstatere at retssikkerheten er så god som i noen anden storby.

Den institusjon, som har ført kampen mot den indre fiende er komiteerne til bekjæmpelse av kontrarevolusjon, spekulation og sabotage. Om disse komiteers arbeidsmåte hadde jeg under mit ophold i Rusland et interessant interview med centralkomiteens frygtede næstformand *Peters* og skal gi ordet til ham:

Da den nuværende regjering blev dannet 7. november 1917, blev den tidligere revolusjonskomité overflødig og gik over til å bli en komité til beskyttelse av de vundne resultater. Dens virksomhet blev først senere lovbestemt. Den har å forfølge kontrarevolusjonære anslag, spekulasjon og sabotage. Den har ret til å la foreta arrestasjoner og til å la henrette uten lov-mål og dom — blot efter standrettsbehandling. Vil den

ellers ha nogen straffet, må den stille vedkommende for revolusjonstribunalet, som har dømsmyndighet i slike saker. I de forskjellige dele av landet blev der dannet lignende komiteer, som var hovedkomiteen underordnet.

I den første tid efter revolusjonen var komiteen væsentlig optat med røveruvæsenet. Alt under Kerenski var armeen i fuld opløsning. Soldaterne demobiliserte planløst og uten ordre. De strømmet til byerne uten arbeide, uten hus, uten bolig, men fuldt bevæbnet. Intet under at der blandt denne sværm, som fra felten var vant til drap og plyndring, var mange slette elementer, som fortsatte sit krigerske håndverk, da de kom hjem. Dertil kom anarkisterne, som de almindelige røvere snart lærte slagordene av. Følgen var at der i by og på land optrådte rene organiserte røverbander. Mot dette uvæsen skred komiteen energisk inn, og i februar 1918 blev de første banditter skutt. Ved en skarp forfølgelse lyktes det efterhånden å vinne bukt med røveriet i Petrograd.

I Moskva var stillingen om mulig enda vanskeligere. Røverne bemægtiget sig der hele huser, og tonte det anarkistiske sorte flag. De forsvarte sig med geværer og mitraljøser. Da komiteen i mars kom til Moskva fanget den allerede første dag 7 banditter og skjøt dem. Moskva-sovjetten var til å begynde med mot disse skarpe midler, men måtte dog gi komiteen rett i sit standpunkt: Rettssikkerheten måtte for enhver pris gjenoprettes.

Nu begyndte man ved hjelp av den røde garde en hensynsløs forfølgelse av banditterne, som forsvarte sig fra sine huser. Komiteen måtte enddog bruke artilleri mot dem; men så lykkes det også på 24 timer å vinne seir. 500 røvere blev fanget og resten blev splittet og jaget ut av byen. Mange faldt også under kampen. De 500 blev av tribunalet dømt til fængselstraf eller sendt i ar-

beide på landet. Dermed var røveriet i Moskva i det vesentlige stoppet.

Imidlertid var den kontrarevolusjonære bevægelse begyndt å organisere sig med bl. a. Sachinov som leder. Disse menn — dels av bourgeoisiet, dels av socialrevo-

Peters.

Næstformand i komiteen mot kontrarevolution,
spekulation og sabotage.

lusjonære, mensjeviker og endog anarkister, tenkte sig å danne regjering med støtte av tsjeko-slovakkerne og andre fremmede tropper. Det lyktes at splitte denne farlige organisasjon, og endel av de ledende menn blev skutt. Også fremmede konsuler og diplomater deltok i denne bevægelse med arbeide og penger. Således blev den engelske minister Lockart overbevist om å ha utbetalt penger til kontrarevolusjonært arbeide.

Siden fortsatte de kontrarevolusjonære krefter å kon-

spirere mot regjeringen. De foretok også attentater på jernbaner, broer o. l. og søkte å diskreditere regjeringen ved overfald, som den fikk skylden for. Overfor denne bevægelse måtte komiteen anvende terror og lot en rekke kompromiterte personer skyte.

I september 1918 blev Uritzky myrdet og Lenin blev såret, og folkets raseri over disse attentater mot to av Ruslands populæreste menn kjendte ingen grænser. Man forlangte av Petrograd-komiteen den blodigste hevn over ugjerningerne. Denne komité, som tidligere hadde gåt mere lempfældig tilverks, lot nu skyte omkring 500 arresterede kontrarevolusjonære. Det var — sier Peters — folk, som hadde deltat i konspirasjoner mot regjeringen; men hovedkomiteen fannt en sådan fremgangsmåte ganske unødvendig og gav telegrafisk ordre til at stanse masseterroren. Så skete også.

Det har i det hele, fortsætter Peters, været vort ønske ikke å anvende terror uten mot oplagte forbrydere — og særlig mot banditterne. Vi har imidlertid fundet det nødvendig for å beskytte revolusjonen å la skyte de menn som var særlig farlige for underklassens magt i Russland, således de fleste av de zaristiske ministre, adelsmenn og andre, som tilhørte den kontrarevolusjonære bevægelse. Likeledes er en række av zarpolitiets hemmelige spioner og provokatører skutt. Det har været hårdt å anvende dødsstraf i så stor utstrekning, men vi har ikke våget å vike tilbake for det. Vi måtte beskytte regjeringen mot attentater og landet mot uavladelig borgerkrig.

Zaren og zarens søn blev i revolusjons første tid skutt efter ordre fra den revolusjonære militærkomité, mens zarina og zarens døtre lever.

For ulovlig spekulasjon i livsfornødenheter er 3 personer skutt, men ellers er terror hverken anvendt mot spekulasjon eller sabotage.

Komiteen vælges og avsettes av den alrussiske centraleksekutivkomiteen, og det er derfor utelukket at der har været noget motsætningsforhold mellem os og regjeringsmakten. Hvad der forsåvidt har været skrevet i utlandets presse er usandt.

Jeg bad hr. Peters skaffe mig rede på omfanget av den røde terror, og han lot dette undersøke. Da jeg reiste, hadde han latt gjennemgaa rapportene fra 26 og de 36 distrikter landet er delt i, og var kommet til en sum av 4300, som var henrettet efter komiteernes ordre. Efter sit kjendskap til de øvrige distrikter, gik han ut fra som givet, at antallet ikke kunde overstige 6000 mennesker. Av disse var gjennemsitlig 60 pct. banditter. Resten var fældt for politiske forbrydelser av forskjellig art. —

Således ser altså komiteen selv på sit arbeide. Fra andet, bolsjevik-fiendtlig hold har vi hørt, at terroren er drevet langt mere umenneskelig og i langt større omfang, end Peters forklarer. Det er vel heller ikke tvilsomt at der ved en så summarisk fremgangsmåte som de mange komiteer har brukt, har været skutt mange uskyldige personer. Desuten er det visstnok bevislig, at komiteerne i stor utstrekning har tat gidsler til sikkerhet dels for enkelte personers loyalitet, dels mot kontrarevolusjonære anslag overhodet. At sådanne gidsler har været skutt, må man gå ut fra; men i hvilket omfang er det umulig å vite.

Imidlertid kan terroren i ethvert fald ikke ha hat så særdeles stort omfang. Vi hørte en av antibolsjevikernes

fremste menn anslå tallet for hele Rusland til mellem 10—15,000.

Imidlertid gir disse opgaver over de som er henrettet efter komiteernes foranstaltning intet riktig billede av de ofre revolusjonen har kostet. Mange mennesker er drept både under revolusjonene og bakefter. Mangen forhadt godseier, arbeidshere eller prest er drept av sine forbitrede undergivne, mangel bolsjevik er faldt som offer for den kontrarevolusjonære terrorisme og mange er drept under kampene i by og på land.

Allikevel er det åbenbart at den vældige samfunnsomveltning i Rusland har kostet forholdsvis langt mindre blod end den verdenskrig, som de kapitalistiske stater har kjempet ut med hverandre. Og den røde terror i Rusland kan i grusomhet ikke sammenstilles med den terror, som de hvite og de røde i Finland har øvet mot hverandre. Mot den hungersterror som de allierte, selv efter krigens slutt, har drevet mot det forpinte folk, mot uskyldige menn og kvinner og barn i Rusland og Tyskland, kan den russiske terror ikke måle sig. Den som ikke vil bryte staven over alle de regjeringer, som i de sidste forfærdelige år har ødslet med menneskeliv, som har drevet sulteterroren mot sin fiendes civile befolkning, har ikke ret til å kaste sten på den russiske regjering.

Da jeg var i Rusland i februar 1919 var revolusjonens rædsler et tilbakelagt stadium i Ruslands historie. Terror, (d. e. henrettelse uten lovmål og dom) tillates nu kun anvendt ved fronterne mot forræderi og spionage. Kun hvis den indre ro og orden skulde bli forstyrret ved alvorlige kontrarevolusjonære anslag, vil komiteen gjenopta terroren overfor politiske forbrydere.

Uovervindelige hindringer.

Mangel paa kul, raastoffer, transportmidler og næringsmidler. — Bedriftsstans og hungersnød.

Vi har i forrige avsnitt set, hvordan Sovjet-Rusland blev stående alene mot hele verden, avskåret fra forbindelsen ikke bare med utlandet, men også med sine egne råstofkilder og kornlande. Vi skal nu se, hvordan vanskelighetene tårnet sig op, hvordan industrien truet med å stanse av mangel på kul og råstoffer, hvordan sulten herjet i de store byer — særlig i Petrograd og Moskva.

Under krigsårene var Ruslands industri gåt merkbart tilbake og eksporten var sunket, men importen av færdige industriprodukter var steget enormt. Samtidig var selv-sagt Ruslands økonomiske forbindelse med utlandet helt omlagt. Tyskerne hadde før hat den største innflydelse på det russiske økonomiske liv. Det blev avløst særlig av amerikanerne, som overtok en stor del av den handel, Rusland før hadde hat med Tyskland. Men Ruslands handelsbalance og dermed dets økonomiske stilling blev stadig dårligere.

Efter mars-revolusjonen blev industrien liggende nede, dels på grund av den revolusjonære tilstand, dels på grund av mangelen på kul og råstoffer.

Ruslands væsentlige kulproduksjon er koncentrert i Ukraine i Donjetrajonen, som før krigen kunde producere omkring 19 millioner tons pr. år. Moskvarajonens kulgruber leverer dårligere kul og kan bare levere omkring 600,000 tons om året. Desuten har gruberne ved Kusnit i Sibirien kunnet levere omtrent $1\frac{1}{2}$ million tons om året, og fra utlandet er der — særlig til Petrograd — innført mellom $1\frac{1}{2}$ og $2\frac{1}{2}$ million tons om året. Den samlede produksjon og import av kul har altså dreiet sig om ca. 22 millioner tons; men av hele denne kulmengde har Sovjet-Rusland siden revolusjonen måttet nøie sig med Moskvarajonens produksjon alene — eller omtrent 600,000 tons om året. Derhos fik man ifjor vår henimot 1 million ton fra Don, idet sovjettropperne en kort tid behersket en del av grubedistriktet. Kulgrubene ved Moskva lå i revolusjonens første tid nede; men trods store vanskeligheter er det efterhånden lyktes å drive dem op, så at de nu endog producerer mere enn tidligere. Produksjonen er for tiden ca. 670,000 tons pr. år.

Under disse forhold er det ganske klart, at en væsentlig del av Ruslands industri måtte stanse på grund av kulmangelen. Vistnok går man såvidt mulig over til vedfyring; men det er umulig å drive frem så meget ved, at man kan holde hele industrien og jernbanedriften igang, og man må derfor nøie sig med å holde de fabrikker i drift, som er særlig viktige for samfundshusholdningen.

I år har den røde armé erobret den største del av Donrajonens gruber; mens desværre har kosakkene under tilbaketøget gjort sit beste for å ødelegge dem. Imidlertid er arbeidet med å bringe gruberne i orden i fuld gang, og et større lager færdig utdrevne kul viste sig heldigvis ikke å være ødelagt. Det dreier sig om ca. 700,000 tons. Imidlertid er Rusland ikke hjulpet med å

utvinne kullene i grubene. Det gjelder også å transportere dem frem til fabrikkcentrene; men dette støter på næsten uovervindelige vanskeligheter.

Jernbanene har litt forfærdelig under krigen og revolusjonen. I krigstiden blev jernbanene i Rusland likesom i Tyskland mere og mere forfaldne, og da importen fra utlandet stoppet efter revolusjonen blev tilstanden endnu dårligere. Jernbaneverstedene lå som al anden industri fullstendig nede, og først efterhånden lyktes det å bringe dem på fote igjen. Men endnu er de ikke bragt op i den samme ydeevne som før. Ruslands største jernbaneverksteder ligger forøvrig i den sydlige del av landet i Kiew, Charkoff og Jekaterinoslav, som alle like til i begynnelsen av året har været i fiendens besiddelse og som nu tildels er tat tilbake. Dertil kommer at matknapheten har nedsat arbeidernes arbeidsevne i betenkelig grad og at ingeniørerne i stor utstrekning har forlatt sine plasser eller har sabotert. Man vil derfor forstaa, hvor vanskelig det har været overhodet å holde jernbanedriften igang. Til ivåres har da også tilstanden stadig blitt dårligere, men efter erboringen av de ukrainske verksteder og efterat matforholdene og organisationen er blitt bedre, skal jernbanernes transportévne igjen været steget.

Et meget viktig transportmiddel i Rusland er den store vandvei mellem Det kaspiske hav og Østersjøen. Fra Det kaspiske hav opover Volga går vældige lastedampbåter på inntil 8000 tons helt op til Nischni-Novgorod. Videre går der mindre skibe til Moskva og Rybinsk. Fra det siste sted går Marinskii kanalsystem frem til Ladoga og Onega og forbinder Petrograd med Volga. Da de kontrarevolusjonære tropper inntil i år

har holdt hele Volga-distriktet besat, har denne vandvei været ubrukelig for sovjet-regjeringen. Nu er den imidlertid herre over hele Volga og har i distriktet funnet urørt store forråd næringsmidler. Disse vil derfor nu når isen er gåt op, kunne bringes frem til Petrograd og Moskva. Men en hindring møter også denne transport. De fleste av dampbåtene er innrettet for naftafyring, og kilderne ved Baku ved Det kaspiske hav er i ententens besiddelse. Hvis det ikke lykkes å nå frem til Baku — hvad der kan bli vanskelig nok —, er man derfor henvist dels til de naftalagre som findes ved floden, dels til å gjøre ildstedene om til fyring med kul eller ved. Hvor stor transportevne vandveien under disse omstendigheter har hat isommer, kjender jeg ikke til; men stor betydning for tilførslene til Moskva og Petrograd må den i hvert fald ha.

Derimot er det vanskeligere å få forbindelse mellom Ukraine og de nordre dele av riket, da man her ikke har sammenhengende vandvei. Den almindelige transportlinje for kul og næringsmidler fra syd til nord gik før med dampskib på Don til stasjonen Kalatch og derfra med en 80 km. lang jernbane til Zaritszin ved Volga, hvor vandtransporten igjen kunde begynde. Denne transportlinje er nu på det nærmeste i sovjetregjeringens makt; men desværre har kosakkene totalt ødelagt jernbanen fra Kalatch til Zaritszin og folkekommissæren for jernbanene mente i februar i år ikke å kunne bygge denne linje op igjen på mindre enn 6 måneder.

Lykkes det å bringe disse store transportlinjer i drift og lykkes det nu, da man har fåt bedre arbeidsvilkår, å bringe jernbanemateriellet nogenlunde på fote igjen, vil brensels- og matmangelen i det vesentlige kunne av-

hjelpes. Derimot vil mangelen på råstoffer til industrien og mangelen på maskiner til industri og landbruk ikke kunne avhjelpest før landet åpnes for oversjøisk transport.

Den utvikling jeg ovenfor har gitt viser klart, at alt hvad der heter industri i Rusland må ligge nede. Allerede i revolusjonens første tid — før den nuværende regjering fik makten, blev der en almindelig nedlegning av industrielle bedrifter. Fra 1. mars til 1. august 1917 stengte 568 bedrifter med 104 372 arbeidere. Værst stillet er Petrograd både hvad kulspørsmålet og ernæringsspørsmålet angår, og byen er derfor efterhånden rømmet, så der neppe er halvparten av den gamle befolkning igjen. I 1915 hadde byen 2 millioner innbyggere og i 1917 henvend 3 millioner, men i januar 1919 var der bare 1.2 millioner igjen. En stor mengde fabrikker står fullstendig, og de som går har sterkt redusert arbeidsstok. Således hadde 96 store fabrikker i Petrograd 1. januar 1918 en arbeidsstok på 131 000 mann, men denne sank til 72 000 mann 1. april 1918 og 61 000 mann 1. august 1918. Moskva er vesentlig bedre stillet og her er derfor en større del av industrien igang om enn med innskrenket drift.

Men trods alt dette er der ingen arbeidsløshet i Rusland. Dels er industrien efterhånden blitt planmessig organisert, så brennsel, råstoffer og arbeidskraft blir utnyttet så langt skje kan. Dels har landbruket trukket en mengde arbeidskraft til sig, efterat jorden er blitt fri tilgjengelig for arbeiderne. Den russiske industri er jo forholdsvis ny, og den største del av industriarbeiderne har ennå sine forbindelser blandt landbefolkningen. Da jorden blev fri og da matmangelen gjorde sig gjeldende

i byene, strømmet derfor skarer av industriarbeidere til sine hjembygder og tok land. Dessuten krever jo hærene megen arbeidskraft. Derav kommer det, at det trods industriens forfald er lykkes å få hele landets arbeidskraft beskjeftiget.

Industrien mangler kul og råstoffer og byenes befolkning magler mat. Inntil iår har Sovjet-Rusland været avskåret fra sine naturlige tilførselskilder, og matmangelen var da uundgåelig. Efter erobringen av Ukraine og Volgadalen er forholdene blitt bedre; men mangelen på jernbanemateriel hindrer at byene kan nytte de forråd av korn og andre næringsmidler som nu kan skaffes. Kun fred og utenlandsk import kan helt ut rette på disse mangler. De allierte makter, som sier at de avskyr den røde terror, svinger selv sultepisken over det tyske og det russiske folk.

Efter mit ophold i Petrograd og Moskva i februar 1919 skildret jeg stillingen således:

Hungersnøden i Petrograd og Moskva er forfærdelig; men den gir sig ikke de utslag som nevnes i borgerpressen. Man får ikke ved å gå i gatene i Petrograd og Moskva noget umiddelbart inntryk av at folk sulter. Der er ro og orden overalt, og matforholdene synes å være tilfredsstillende organisert. Alt er rasjonert, enhver luksus er utelukket. Men det er på den annen side ikke tvilsomt at folket er underernært og blir det mere for hver dag. Det er derfor på høieste tid at ententen holder op med å svinge sultepisken og åpner Rusland for import.

Brødrasjonen er i Petrograd 200 og i Moskva 300 gr. pr. dag for 1. kategori; for 2. kategori er brødrasjonen halvparten og for 3. kategori fjerdeparten; men 3. kate-

gori får ingenting før 1. og 2. kategori har fått sit fuldt ut. Rasjoneringen er altså ordnet etter kategorier, hvad der forøvrig har været tilfellet i alle land, idet det overalt har været nødvendig å gi de tyngst arbeidende større brødrasjoner enn åndsarbeidere og andre som har lettere arbeide. I Rusland som overalt ellers står soldaterne utenfor kategoriene. De får utlevert mat i sådan utstrekning at de til enhver tid er kampdygtige. I 1. kategori står alle kropsarbeidere og alle åndsarbeidere som antas å ha mer enn 8 timers arbeidstid. Blandt disse regnes bl. a. universitetsprofessorer. I 2. kategori står alle andre arbeidende mennesker, åndsarbeidere, kontorister og lignende. I 3. kategori står de som ikke vil arbeide skjønt de kan. De får en ganske minimal brødporsjon, og de har hittil overhodet ingenting fått, fordi det ikke har vært mere mat enn til dekning av de to første kategoriers behov.

Dette forhold har vakt stor forbitrelse i Vest-Europa, men efter min mening med urette. For det første er det i sig selv naturlig at den som ikke arbeider heller ikke får spise. For det annet var det i Rusland ganske nødvendig å stille de arbeidsuvillige i en dårligere stilling enn andre, fordi der var en stor mengde mennesker av kapitalistklassen som forsøkte å ride stormen av ved hjelp av bortstukne pengemidler, istedenfor å utføre nyttig arbeide. Også langt utenfor kapitalistklassen strakte arbeidsuvilligheten og sabotagen sig i revolusjonens første tid. Det var derfor for regjeringen et effektivt tvangsmiddel å negte de arbeidsuvillige mat. Nu har efterhvert omtrent hele intelligensen og den aller største del av overklassen forøvrig vendt tilbake til sit arbeide eller søkt annet arbeide i samfundets tjeneste,

og det er derfor blitt færre og færre igjen i den berømte 3. kategori.

Ved kortutdelingen 25. januar 1919 var Petrograds befolkning fordelt på følgende måte mellom kategoriene:

Av 1. kategori	720 864
» 2. —	129 216
» 3. —	25 458
» barn	266 818

1 205 356

Barn under 12 år står i en kategori for sig selv, uten hensyn til hvilken kategori forældrene tilhører. Gamle og arbeidsudygtige står i 2. kategori.

Som man ser er brødrasjonene i og for sig ikke dårlige. I den tid vi hadde minst brød her var den ordinære brødrasjon 200 gr. pr. dag, altså som Petrograd-rasjonen for 1. kategori. Men ved siden av denne rasjon utdelte vi tilleggsrasjoner til de hårdt arbeidende, så vår ordinære brødrasjon svarte på en vis til Ruslands 2. kategori.

Der er nu merkbar fremgang i ernæringen. I 1918 hendte det stadig, at der ikke var nok til utdeling av brødrasjonene, men i de siste måneder har det alltid vært tilstrekkelig, ialfald for 1. og 2. kategori. Brødets kvalitet var før tildels meget dårlig, da man var nødt til å utnytte selv de dårligste råstoffer, men nu begynner alt brød å bli bakt av førsteklasses mel. Brødet er derimot ofte dårlig bakt, og efter vor smak er det for surt. Men det liker russerne.

Men er brødrasjonen således forholdsvis tilfredsstillende, er det andre varer det skorter mere på. Alle matvarer er rasjonert, så man intet får uten kort. Men det er bare brød man får bestemte daglige eller ukent-

lige porsjoner av. Ellers får man i de kooperative eller de kommunale butikker, som kortene gjelder i, snart kjøpt hermetik, snart grønsaker og andre varer av forskjellig art, og en sjelden gang kjøtt eller fisk. Det er utvilsomt at man på denne måte får kjøpt altfor litet til at nogen kan leve av det.

M. S. Uritski.

Formand i komiteen mot kontrarevolutionen.
Myrdet 30. august 1918.

Men derhos er det ordnet så, at enhver innbygger i Petrograd og Moskva kan få et måltid varm mat om dagen på sit middagskort. Denne middag serveres dels på de offentlige restauranter, dels på de forskjellige fabrikker, kontorer o. l. samt i skolene.

Middagen på de offentlige restauranter i Petrograd, som jeg besøkte, var meget knap og dårlig. Den bestod gjerne av en tynd suppe kokt på gryn med litt kjøtt, fisk

eller grønsaker oppi. Som etterret fik man en salt sild eller litt fisk eller grønsaker. Ved de fabrikker som serverer middagsmat for sine arbeidere, er maten visstnok bedre. Jeg spiste en slik fabrikmiddag, som var meget god. Den bestod den dag av en kraftig kjøtt-suppe og en ganske stor porsjon grønsaker. Alle skolebarn får et maaltid var mat om dagen og de fleste kontorer holder middagsmat. For regjeringsfunksjonærer serveres der på Kreml en middag som svarer omtrent til den nævnte fabrikmiddag. Jeg spiste selv middagen i 3 uker, og var ved hjelp av den aldrig sulten, men heller aldrig mæt.

Alle de historier som går i Vest-Europa om at de ledende «bolsjeviker» lever i herlighet og glæde midt oppi nøden og elendigheten, er den rene usandhet. Før bolsjevikerne kom til makten og fik organisert matforholdene, var det derimot så at den herskende klasse svelget i overdådighet, mens arbeiderklassen led sult. Den gang var de store restauranter i Petrograd åpne for hele det modænte liv med vin og store middager. Det var kapitalistklassen som ikke tenkte på andre enn sig selv. Men nu er dette helt forandret.

Prisene i Rusland nevnes stadig som avskrekkende eksempler på hvad socialiststyret fører til. Men de priser som nevnes i vore aviser, er ikke de som den almindelige befolkning betaler. Alle varer som selges på rasjonskort gjennom kommunale eller kooperative butikker, sælges til normerte priser, og disse er meget rimelige. Således er brødprisen ca. R. 4.00 pr. kg., hvilket efter den nuværende kurs svarer til omtrent kr. 1.00 pr. kg. Middagen koster R. 3.50 og de andre varepriser står i forhold til det. Men ved siden av denne legale handel drives desuten spekulasjonshandel i ikke ringe ut-

strekning. Særlig landmandsprodukter er det vanskelig å hindre bønderne i å sælge underhånden. De som særlig lever på den illegale handel, er naturligvis 3. kategori, som har penger gjemt undav, og som ikke får mat til de normerte priser. Men desuten søker også andre som har nogenlunde god råd å supplere rationene ved å kjøpe utenfor rasjoneringsen. De priser som da betales er naturligvis forfærdelige. Således har brød været betalt med 50 rubler, altsaa kr. 12.00 pr. kg.

Rusland må nu ha fred for å komme på fote igjen. Import og eksport må åpnes. Imidlertid har sovjetregjeringen trods de uovervindelige vanskeligheter, den har hat å kjempe med, bygget op en politisk og økonomisk organisasjon, som har skapt orden efter det revolusjonære kaos og lagt grundvolden for det nye Rusland.

Denne fremstilling er skrevet på grundlag av forfatterens undersøkelser i februar 1919. Siden den tid er forholdene bedret dag for dag og den svenske advokat Hellberg, som var i Rusland i juni 1919 meddeler, at matforholdene da var helt tilfredsstillende. Brødporsjonene var øket til 400 gram i første kategori med et tillæg av 200 gram for de hårdest arbeidende, og disse brødporsjoner leveres til de samme billige priser som før. Utenfor rasjoneringsen kunde man nu få kjøpt matvarer på torvene, men til forfærdelige spekulasjonspriser.

Organisasjon av industrien.

Det høieste økonomiske raad. — Fagorganisationen. Socialiseringen.

Under de fortvilede forhold den russiske industri har arbeidet under siden revolusjonstiden, har det selvsagt været umulig å bringe fuld orden i næringslivet og endnu mindre å bringe produksjonen op i det den var. Men regjeringen har arbeidet planmessig på å bringe industrien på fote igjen, og det er også lyktes i en forbauende grad.

Da mars-revolusjonen brøt løs og da Lvoff og Kerenskis regjeringer forgjæves forsøkte å samle landet, var der almindelig forvirring i alle industriens grener. Arbeidsløsheten var stor. Forvirring og uorden hersket overalt. Eftersom arbeidernes innflydelse vokste, tok de makten i fabrikkene, hver på sit sted, avsatte de gamle ledere og overtok styret ved sine fabrikkomiteer.

Det var således arbeidernes egne fabrikkomiteer som i revolusjonenes første tid tok makten fra fabrikerne, direktørene og ingeniørene og banet veien for avskaffelsen av privateiendomsretten. Trods den voldsomste motstand og den mest utstrakte sabotage fra overklassens side lyktes det arbeiderkomiteene å tvinge sine krav igjennem. De tok kontrollen over arbeidslivet og tok mange steder fabrikkledelsen helt i sine hender. Men erobringen av industrien på denne måte var for planløs

til å kunne føre videre. Enhver av de tusener av arbeiderkomiteer stelte sig selv og de første forsøk på å gjøre fagforeningene om til industriforbund, skikket til å organisere bedriftslivet, mislyktes.

Men allerede i januar i 1918 trådte en del kloke og fremsynte menn sammen i Petrograd for å rådslå om den socialistiske organisasjon. Det var politikere, ingeniører og arbeidere, som her i loyalt samarbeide fant frem til det, som nu danner kjernen i det russiske næringsliv: *det høieste økonomiske råd*. Kort tid efter blev dette råd lovfestet som en centralorganisasjon i Moskva med lokale råd rundt i de forskjellige dele av riket.

Rådet består av 69 medlemmer, hvorav 10 velges av centraleksekutivkomiteen, 30 av fagorganisasjonen, 20 av provinsrådene, 2 av kooperasjonen og 1 av hver av folkekommissærene for utenriks-, provianterings-, jernbane-, arbeids-, landbruks-, finans- og handels- og industrikommissariatet. Dette råd holder regelmessige møter en gang hver måned. Dets daglige forretninger ledes av et præsidium på 8 medlemmer. Formannen er folkekommissær, medlem av regjeringen, mens de andre velges av rådet. Under dette råd ligger den høieste ledelse av alt Russlands næringsliv. Det fordeler arbeidet i 12 forskjellige bransjeavdelinger, hver under sit præsidium bestående av en præsident og 7 medlemmer, valgt av rådet. Innen hver bransje har man særskilte avdelinger for finansledelsen, produksjonen, distribusjonen og kontrollen.

Den direkte ledelse av de forskjellige bedriftsgrene utføres av centraler, som vistnok er noe forskjellig organisert i de forskjellige bransjer. Vi kan imidlertid bruke gummicentralen som et typisk eksempel. Dens præsidium består av 9 medlemmer, hvorav

1) 3 medlemmer velges av det høieste økonomiske råd — fortrinsvis blant menn med politisk og økonomisk innsikt — f. t. en statsøkonom og 2 ingeniører.

2) 3 medlemmer velges av rådet efter innstilling fra fabrikkenes direksjoner og efter uttalelse fra gummiarbeiderforbundet — fortrinsvis blant menn i ledende økonomiske eller tekniske stillinger — f. t. en merkantil direktør og 2 ingeniører.

3) 3 medlemmer velges av gummiarbeiderforbundet fortrinsvis blant dettes medlemmer — f. t. 3 arbeidere.

Av præsidiets dannes et arbeidsutvalg på tre medlemmer — f. t. de 3 direksjonsvalgte.

Lønningene for disse menn er sat så høje at landets dyktigste menn må føle sig tilfreds med dem. Præsidenten har 5000 rubler pr måned (efter nuværende kurs kr. 1250). De andre direksjonsvalgte medlemmer har 4000 rubler (kr. 1000), rådets delegerte 2500 rubler (kr. 625) og fagorganisasjonens delegerte 1800 rubler (kr. 450) — alt pr. måned. Til sammenligning kan tjene, at avdelingssjeferne ved centralen har 3000 rubler, sekretærer 2—2500 og kontoristerne 7—900 rubler om måneden.

Den enkelte fabriks direksjon består av 3 medlemmer, hvis fabrikken har mindre enn 2000 arbeidere, ellers av 6 medlemmer. Av disse velges:

1) $\frac{1}{3}$ av det høieste økonomiske råd — fortrinsvis blant menn med politisk og økonomisk innsikt.

2) $\frac{1}{3}$ av gummicentralen, fortrinsvis blant økonomiske og tekniske ledere.

3) $\frac{1}{3}$ av og blant arbeiderne ved fabrikken.

I det vesentlige på samme måte er de andres bransjers centraler og de enkelte bedriftsdireksjoner bygget op. Overalt søker man å forene de forskjellige evner og krefter i felles arbeide.

Fabrikkomiteene dannet sig selv under revolusjonen og deres makt var ingenlunde den samme i alle fabrikker. Enkelte steder tok de den hele ledelse med en gang og nyttet visst ikke alltid sin makt til samfundets beste, om de enn i stor utstrekning viste dyktighet og handlekraft i det rette øieblik. Andre steder la de sig overhodet ikke i bedriftsledelsen, men inskrenket sig til å kjempe arbeidernes spesielle krav frem. Etterhvert som bedriftene er blit nasjonaliseret og er kommet inn under den faste organisasjon av bedriftslivet, har fabrikkomiteene tapt enhver stilling som ledere av bedriftene; men de spiller en meget stor rolle som mellemeledd mellem fabrikkarbeiderne, fagorganisasjonene og fabrikledelsen. De har overalt en stor innflydelse på arbeidsvilkårene og arbeidsledelsen. Deres maktområde er ennu ikke skarpt begrenset ved lov og det er derfor forskjellig i de forskjellige bedrifter.

I gummiindustrien velges 2 representanter for hver 500 arbeidere og funksjonærer ved direkte valg. Det er ikke bare arbeidere som velges inn, også ingeniører og funksjonærer får plass i komiteen. Denne komité velger et styre, som har sit eget kontor på fabrikken og leder arbeidernes bedriftskontroll. Forøvrig velger komiteen en rekke utvalg, som tar sig av de forskjellige sider av virksomheten. Omsorgen for fabrikkarbeidernes proviantering spiller for tiden en stor rolle. Desuten arbeider komiteen med boligspørsmålet og med alt som hos os går inn under fabrikkinspeksjonen. Kunst, undervisning og idrett ligger under særlige utvalg. Komiteen har også et ord med i laget, når det gjelder ansettelse eller avskjedigelse av arbeidere, og ved fastsettelsen av lønningene for de enkelte arbeidere. Det var en fornøielse å besøke en fabrikk under det nye styre og se

den interesse komiteen la i sit arbeide og det liv der i det hele var kommet over arbeidsstokken under den nye ordning. Arbeiderne følte sig som eiere av fabrikkene og hadde alltid en våken interesse for fabrikkens fremgang.

Det høieste økonomiske råd leder sosialiseringen av bedriftene. Der hvor arbeiderne var sterke, jog de i revolusjonstiden de gamle eiere bort fra fabrikkene og satte sig selv i deres sted. Ellers måtte de nøie sig med å arbeide sine krav frem under den private eiendomsrett. Noen almindelig inndragning av formuer eller produksjonsmidler fant ikke sted. Etterhvert som forholdene kom i orden igjen efter revolusjonen, kom der mere plan i arbeidet; men fremdeles legger regjeringen ikke an på å inndra formuene i sin almindelighet, men inndrar visse bedrifter eller arter av bedrifter og visse slags formuesgjenstande f. eks. landeiendomme, huser, bankinnskudd osv. Overgangen fra privatkapitalismen til socialismen foregår derfor rykkevis og forsåvidt urettferdig, som den ene kapitalist kan miste hele sin formue, mens naboen beholder sin ubeskåret. Imidlertid er det hele bare en kort overgang til fullstendig avskaffelse av privateiendomsretten, og det var vel heller ikke godt å gjøre det på anden måte, skulde man bringe noe helt ut av forvirringen efter revolusjonene.

Nu er stillingen den, at omtrent hele den kemiske industri er sosialisert. Den var i det vesentlige samlet i store bedrifter, egnet for statsdrift, og man hadde det held, at en mengde av de kemiske ingeniører — ikke minst blant de ledende — var radikalt tenkende menn, tildels endog socialdemokrater, som stilte sig helt loyalt til revolusjonen og reddet derfor sin del av industrien fra

forvirring og stagnasjon. Gummiindustrien var således i sin helhet sosialisert allerede 17. august 1918. Russland har 5 veldige gummifabrikker og desuten en liten, som efter den nye ordning er slått sammen med en av de store under felles forvaltning. Desuten ligger en stor asbestfabrikk under gummicentralen.

I de andre bransjer har man først sosialisert de største bedrifter og bragt dem i ordnet samarbeide. De mindre bedrifter får foreløbig skjøtte sig selv under kontroll av det høieste økonomiske råd og fabrikkomiteene; men ifølge dekretet av 28. juni 1918 kan de gamle eiere ikke lenger betrakte sig som eiere, men kun som brukere av bedriftene. I tekstilindustrien er således omkring 200 fabrikker sosialisert, mens omtrent 1560 mindre bedrifter endnu er på privat hånd. På lignende måte er det ordnet med jern- og metalindustrien og de andre store industrigrene. En vesentlig del av jernindustrien var tidligere koncentreret i en trust, som direkte er gåt inn i den nye organisasjon. Den ledes nu av et råd på 15 medlemmer, hvorav 10 arbeidere (deriblant presidenten) og 5 ingeniører. Meningen er man efterhvert vil ta de mindre bedrifter op i organisasjonen og binde dem sammen i større enheter — distriktsvis eller gruppevis. Samtidig vil man da nedlegge alle bedrifter, som er for små, for slet utstyrte eller for uheldig beliggende til å stå sig i konkurransen med store.

Det høieste økonomiske råd har den overordnede finansielle ledelse av det hele russiske næringsliv og virker forsåvidt som en centralbank for Russland. Dette gjelder ikke bare de sosialiserte, men også de private bedrifter,

og rådet øver derfor alt nu en avgjørende innflydelse på næringslivet.

Rådet disponerer over et fond på 1 milliard rubler, som anvendes som et lånefond særlig til sådanne foretagender, som ikke kan vente på bevilgning. Til anlegg og utvidelse av bedrifter kreves i almindelighet bevilgning, som gives av folkekommissærenes råd, likesom bedriftenes overskudd går direkte inn i statskassen. Bedriftene må arbeide efter bestemte budgetter og kan kun i begrenset utstrekning selv disponere sit overskudd. Dette er efter mit skjøn et svakt punkt i den hele ordning, og stemmer ikke med den selvstendige stilling det høieste økonomiske råd ellers inntar; men det er mulig at man her ennda ikke er nådd frem til den endelige ordning.

Under rådet ligger også erhverv og fordeling av råstoffer, og salg og fordeling av produktene. Både råstoffer og produkter disponeres helt av rådet. Hele denne side av administrasjonen er sterkt preget av krigssituasjonen. Brensel og råstoffer finnes i ytterst begrenset mengde, og fordelingen mellom bedriftene er derfor et vanskelig arbeide, som kun kan utføres av en sterkt centraliseret administrasjon.

Produktene er alle rasjoneret. — Der finnes neppe det industriprodukt i Rusland, som er å få kjøpt i fri handel. Både fordelingen mellom de forskjellige dele av landet og de enkelte mennesker krever derfor en vidtløftig administrasjon, som vil falde bort, når der igjen blir tilstrekkelig produksjon og innførsel.

Under disse forhold spiller prisene forsåvidt en underordnet rolle.

Det høieste økonomiske råd har en egen selvstendig avdeling for økonomiske og statistiske undersøkelser, som nu arbeider sig frem til en ordning av vareprisene,

som kan tre i virksomhet, når normale forhold inntreer. For tiden fastsettes alle priser på industriprodukter av en prisnormeringskomité valgt av rådet. Denne komite bruker som hovedgrunnlag prisene på matvarer, og fastsetter prisene på industriproduktene således, at disse skal stå i samme forhold til livsomkostningene forøvrig, som de gjorde før krigen. Dog må prisen aldri ligge under vedkommende industrigrens gjennomsnittlige produksjonsomkostninger (selvkostende).

Arbeidsprisene blir bestemt på den måte at der for de forskjellige fag fastsettes maksimal- og minimallønninger. Disse tariffen utarbeides av fagorganisasjonen og avgjøres av folkekommissæren for arbeidskommissariatet, eller i viktige tilfelle av centraleksekutivkomiteen. Der har efter revolusjonen ikke været noen vesentlig strid om lønsspørsmålene, så meget mere som arbeiderne under de nuværende forhold ikke interesserer sig for noen større økning av lønningerne.

Det var dog i begyndelsen ikke uten motstand fra arbeidernes side at arbeidsprisene blev regulert. De var nemlig under den kapitalistiske ordning overmåte ujevne. Fagorganisasjonen hadde før revolusjonen ingen makt og heller ikke var arbeidskjøperne ordentlig organisert. De enkelte bedrifter var derfor i det vesentlige herre over ordningen av arbeidsprisene. Følgen var at der ingen ordning var. Enkelte industrigrene og enkelte bedrifter hadde hollt lønningene nede på et slikt lavmål, at produksjonen selv led under det. Således holt kulgrubene ved Moskva så lave lønninger og så usle boligforhold, at hele arbeidsstokken åndelig og materielt stod for lavt til å kunne utføre godt arbeide. Her gjaldt det derfor å heve livsstandarden og trekke dyktige krefter inn i produksjonen. Andre bedrifter, f. eks. gummifabrikken Bogatir

hadde levet høit på spekulasjonen i varemangelen og hadde sat arbeidslønningene op til en aldeles urimelig høide for å kunne konkurrere så meget desto bedre på arbeidsmarkedet. For å opnå en ordnet produksjon og rimelige produksjonsomkostninger måtte derfor den nye ledelse med fagorganisasjonens støtte gå til direkte nedslag i arbeidslønningene. Dette ledet i begyndelsen til lokale streiker, som ennu ikke overalt er løst, men efterhvert har dog arbeiderne innset, at samfundet må kreve rimelige lønsvilkår i alle bransjer, — og opgav efterhvert sin kamp. I det hele er det nu stilstand i lønskampene. Lønningerne revideres efterhvert og fagorganisasjonene søker ikke å drive arbeidslønningene høiere op, da dette utelukkende virker til å drive vareprisene for dem selv i veiret. Man har jo ikke nu lenger kapitalistklassen å drive lønskampen mot.

Den nye ledelse begyndte også med det samme å sette større krav til arbeidsydelsen og støtte også i dette arbeide på motstand til å begynde med. Under revolusjonen var nemlig arbeidslivet blit ganske desorganisert, og arbeiderne hadde vænnet sig av med ordentlig arbeide — det er vel heller ikke let å stå i det daglige slit, når der hver dag skjer så store ting omkring en. Det blev derfor nødvendig straks å gå igang med å sette arbeidstiden ned og arbeidstempoet op. Det høieste økonomiske råd arbeidet her hånd i hånd med fagorganisasjonen og satte krav på en minsteproduksjon, som unner enhver omstendighet skulde utføres. Fabrikkomiteene sørger for at produksjonen ved de enkelte fabrikker ikke kommer under lavmålet. Imidlertid setter desværre matmangelen en grense for produksjonsevnen, dels fordi underernæringen i sig selv senker arbeidsevnen, dels fordi arbeiderne i stor utstrekning må ordne sig så,

at en del av arbeidsstyrken drar ut på landet for å skaffe mat, mens kameraterne arbeider på fabrikken.

Hvordan den nye bedriftsorganisasjon virker i praksis er det ikke lett å få noen oversikt over. Den er ennå ny og uprøvet og har neppe enda fått sin endelige form. Således er det adskillig tvil om den stilling fagorganisasjonen og arbeiderne selv bør innta til bedriftslivet. Regjeringen og de fleste av fagbevegelsens ledere legger an på å gjøre fagorganisasjonen til et fast ledd i statsstyret med særlige lovbestemte oppgaver, men vil ikke ha den som en kamporganisasjon overfor det socialistiske samfund. Derfor har fagorganisasjonen — som er ordnet i industriforbund — direkte valgrett til de industrielle organisasjoner og har endog rett til å utpeke folkekommissæren for arbeidskommissariatet, som nu tillike er medlem av landsorganisasjonens styre. En gruppe av fagforeningsfolk — vesentlig mensjeviker — mener derimot at fagorganisasjonen bør være et selvstendig organ for industriarbeiderklassen, som må være forberedt på, at den ikke i lengden vil være den bestemende klasse i Rusland. Den overveieende del av landets befolkning er bønder og landarbeidere og vil — sier denne retning — før eller siden sette sit preg på statsstyret og komme i interessestrid med industriarbeiderne. Der er også fra mere eller mindre syndikalistisk hold opposisjon mot den sterkt centraliserte statssocialisme, som nu setter sit preg på industrien.

Det er derfor nok mulig at der vil bli endringer i den nuværende bedriftsorganisasjon; men sikkert er det imidlertid at den til dato har vist evnen til å lede næringslivet. Den har ialfald skapt orden av den vildeste uor-

den, og den har gjort overmåte meget for å bringe det besste ut av de vanskelige produksjonsforhold.

Et av medlemmerne av gummicentralens styre var før administrerende direktør for en av de store gummi-fabrikker. Han erklærte overfor mig at han ikke var socialist og at han ikke trodde produksjonen kunde gå uten på kapitalistisk grund, båret av det private initiativ. Han hadde også en del indvendinger å gjøre mot den nye organisasjonsform — spesielt nevnte han at den kollegiale forretningsførsel var for tungvindt og omstendelig. Man måtte efterhvert gå over til å løse de daglige forretninger ut fra styrene og direksjonene og legge dem i enkeltmenns hender. Men på den anden side forklarte han, at den nye administrasjon under de nuværende forhold hadde bragt en orden i gummiproduksjonen, som før var ukjent. Man hadde skilt sig ved endel slette bedriftsledere og hadde opnådd å fordele brensel, råstoffer og arbeidskraft således mellem fabrikkene, at man kunde opnå en større og jevnere produksjon enn før.

I tekstilbransjen har man drevet det langt i retning av å forenkle administrasjonen, så denne sluker langt mindre arbeidskraft enn før. De mange små og store fabrikker hadde før hver sine kontorer med masser av funksjonærer — over 100,000 —; men nu er hele den økonomiske ledelse koncentreret i en organisasjon med 5500 funksjonærer. Hele denne veldige administrasjon ledes av en forhenværende arbeider, *Nagin*, som har vist sig å være en fremragende organisator.

Tekstilbransjens menn har også lagt an på å forenkle produksjonen og spare på materialer og arbeidskraft. Før blev råstoffer og halvfabrikata ofte sendt lange veier mellem fabrikkene før de blev færdige — fra lagret til spinneriet, fra spinneriet til væveriet og fra dette til

farveriet eller bomuldstrykkeriet — det var bare avhengig av de forskjellige fabrikkers forskjellige forbindelser. Nu søker man å samle de forskjellige ledd i tekstilbransjen distriktvis i grupper, så alle unødige transporter kan undgås. Man har også funnet å burde normalisere produktene, som før blev fremstillet i et utall av forskjellige bredder, kvaliteter og mønstre — alt for konkurransens skyld.

En stor oppfindelse er gjort av tekstilbransjens eksperter, som netop nu er av den største betydning for tekstilindustriens stilling i Rusland. Skjønt Rusland er rikt på lin, har man der som overalt ellers gått over til bomuldsindustrien, og man stod derfor fast, da innførslen av bomuld stoppet. Lin kan nemlig ikke spinnes i bomuldsspinneriene og linspinneriene kunde ikke tilfredsstillende etter spørslen efter tøy. Det er imidlertid nu iykket å finne en ny måte å behandle lin på, så det kan spinnes på de almindelige bomuldsmaskiner. Hvad betydning dette vil ha for fabrikasjonen av linvarer i konkurranse med bomuldsvarer vet jeg ikke, men i dette øieblik har oppfindelsen satt Ruslands tekstilindustri istand til å producere varer, som det hittil har været umulig å skaffe.

En anden oppfindelse, som virket ganske forbløffende, er gjort i sjokoladeindustrien. Man lager nu et surrogat for cacao og sjokolade av aprikoskjerner og solsikkefrø, som er skuffende lik den ekte vare.

Skal man bedømme den russiske måte å gjennomføre sosialiseringen på, må man huske på at den nye regjering begyndte sit arbejde under revolusjonens kaotiske forvirring og har måttet utføre arbeidet under de mest fortvilede forhold. Derfor er det hele fra begyndelsen

av foregått planløst. Først etterhånden er det blitt faste linjer både i organisasjonen og i sosialiseringen.

Den russiske regjering har sosialisert bedriftene, ettersom den vant å legge dem under et ordnet styre. Erstatning er ikke blitt betalt; men nogen almindelig inndragning av den private kapital har ikke funnet sted.

Ved overgangen til socialismen har staten to oppgaver: å tilegne seg nasjonalformuen, de verdier som er på privat hånd, og å ta den økonomiske ledelse i landet.

Den første oppgave løses best ved en almindelig formuesinndragning, som kan gis form av en ekstraordinær, — sterkt progressiv formuesskat, men lar de mindre formuer, som de almindelige gårdsbruk, egne hjem og mindre kapitaloplæg helt urørt, som tar en del av de større formuer og som helt inndrar de største formuer. Derved opnår man at samfundet straks blir eier av en vesentlig del av nasjonalformuen og samtidig får den direkte herredømme over en rekke produksjonsmidler — særlig skoge — som er på enkeltmanns hånd, og den får aktier i nær sagt alle landets aktieselskaper — i enkelte får den aktiemajoriteten. En slik formuesskat kan nemlig ikke betales i penger, men må betales i eiendomme eller verdipapirer.

Den anden oppgave må derimot løses på den måten, at man overtar styret av samfærselemlene, industrien, skogene, fossene o. s. v. ettersom praktiske hensyn tilsier det. Har staten ved en almindelig formuesinndragning sikret sig en vesentlig del av de verdier, som finnes i landet, vil det være mulig på en retfærdig måte å yde erstatning, for de eiendomme og bedrifter, som socialiseres.

Russerne har imidlertid ikke lagt vekt på en almindelig formuesinndragning. De begyndte med å sosialisere

bankene uten nogen erstatning til aksjonærene og ved hjelp av bankene inndrog de den formue, som er anbragt som bankinnskudd, idet de dog lot enhver innskyter beholde et beløp av 10,000 rubler. Men formuer, som ikke var anbragt i bank blev ikke inndradd. Først efterhvert

L. Trotski.

blev råstofkildene og produksjonsmidlene socialiseret uten erstatning til eierne, og derved går privatkapitalen efterhånden over til samfundet.

Denne fremgangsmåte var vistnok nødvendig, slik som stillingen nu engang var i Rusland; men den har voldt de største vanskeligheter.

Derfor måtte regjeringen fra første stund av savne det meste av landets flytende kapital, som kapi-

talistklassen i tide sørget for å få ut av bankene. Derved kom staten fra første stund i økonomiske vanskeligheter, og måtte redde sig ved å trykke papirpenger. Denne veldige seddeltrykning begyndte under Kerenski og fortsatte med uformindsket fart under den nye regjering. Den seddelmengde, som nu oversvømmer landet har ingen dækning i virkelige værdier. Guldbeholdningen er rent minimal, og produksjonen, som i virkeligheten skulde dekke sedlernes værdi, er uforholdsmessig liten. Følgen er at sedlene har overordentlig liten værdi, og de vil efterhånden tape enhver værdi som betalingsmiddel. Dette forhold er den russiske regjering fullt opmerksom på, og den har derfor i siste halvdel av 1918 begyndt å ta effektive skritt til å bringe pengeforholdene på fote igjen ved — en almindelig formuesinndragning. Der er vedtat en skattelov, som begyndte å virke i begynnelsen av dette år, og som i virkeligheten tjener ikke bare til å skaffe staten inntekter men til å inndra formuene. På denne måte vil staten få penger og vil bli istand til å minske seddelmengden på en effektiv måte. Der er også spørsmål om å erklære de gamle sedler ugyldige fra en bestemt dato og la dem indløse med helt nye sedler efter en rabat, vekslende efter eierens formuesforhold. Derved opnår man en delvis inndragning av privatformuen og en yderligere innskrenkning i seddelmengden.

Jordspørsmålet.

Jordfordelingen — Matmangelen — De fattigstes komiteer — Privateiendomsretten til jord.

Den allervesentligste del av Ruslands befolkning dyrker jorden. Efter den sidste almindelige folketælling i 1897 — russerne har ikke hat sin styrke i statistikk — fordelte folkemengden sig således:

Bønder	93	mill. —	74.57	pct.
Arbeidere	11	— —	9.34	«
Kjøbmenn	4.9	— —	3.99	«
Privat tjeneste	5.1	— —	4.66	«
Offentlige tjeneste m. v.	9.5	— —	7.44	«

Sum 123.5 mill. — 100.00 pct.

Siden den tid har stillingen vel ændret sig noe — industrien har gjennemgått en sterk utvikling, men forholdet mellem jorddyrkerne og den øvrige befolkning er neppe vesentlig forandret. Efter beregninger, som omfatter det gamle europæisk Rusland (undtagen Polen og Finland) skulde befolkningen fordele sig mellem by og land således:

	1897	1908
Landbefolkning	93.442.864	100.625.800
Bybefolkning	12.064.812	13.215.100

Sum 105.507.676 120.840.900

Det er derfor åbenbart at jordspørsmålet må være det største av alle politiske spørsmål i Rusland. Det har også til alle tider været det, og det har satt sine merker. Ophevelsen av livegenskapet i 1863 var en vældig reform, men den viste sig å være av mere formel enn reel art. Landarbeiderne blev fri menn, men de blev allikevel slaver under jordkapitalistene. Derfor har jordspørsmålet stadig været brennende i Rusland; men alle borgerlige reformpolitikere — Stolypin iberegnet — har støtt på den samme uoverstigelig mur: privateinedomsretten til jord.

Den største og rikeste del av jorden i europæisk Rusland tilhørte de store godseiere — keiserfamilien, adelen og geistligheten. Den blev drevet ved lønnede arbeidere, som blev ubarmhjertig flådd til fordel for den geistlige og verdslige overklassens overdådige luksus. Ved siden av godserne fantes de gamle russiske landsbysammenslutninger — mir —, som særlig trivdes i Stor-Rusland. I Sibirien derimot var forholdene anderledes. Der var jord nok. Enhver kunde få hvad han vilde og kunde dyrke — gratis av staten. Selveiende bønder drev større eller mindre gårder, dels uten, dels med leiet arbeidskraft.

I Rusland gjaldt det ganske likefrem å avskaffe gods-eierne, som ikke gjorde noensomhelst nytte, men bare utsuget de arbeidende bønder. Men de satt med eiedomsretten, og intet borgerlig styre var istand til å fordrive dem — ialfald ikke uten å betale dem fuld erstatning for jorden, og derved pålegge jordbruket avgifter til privatkapitalistene i en anden form.

Alle politiske partier ønsket å løse jordspørsmålet, men bare folkesocialistene — trudoviki og narodniki — de socialrevolusjonære og socialdemokratene hadde et

fast utformet jordprogram. De to første partier vilde avskaffe godseierne og overlate jorden til landsbysam-eier etter mønster av miren; men hvordan de vilde gjennomføre dette program og hvordan de vilde bli kvitt gods-eierne var de ikke klar over. Socialdemokratene — bolsjeviker og mensjeviker — derimot fant at hele mir-systemet var bygget på en gammeldags driftsform. Det kunde passe der hvor jorden ikke egnet sig for stordrift; men på de store sletter, i de rike kornlande, måtte jorden forbli samlet i store godser for at al slags moderne maskindrift kunde gjøre kornet billig. Det er neppe tvilsomt at socialdemokratene hadde rett. Mens vi her i Norge ikke kan tenke os landsbruket drevet uten som enkeltmannsbruk — bortset fra enkelte store eiendomme — lå naturforholdene i Rusland utvilsomt tilrette for stordrift, og for en sådan var mirsystemet ikke heldig.

Imidlertid fik disse teoretiske betraktninger liten innflydelse på russisk jordpolitikk. Lvoiffs og Kerenskis regjeringer kunde nemlig ikke samle sig til å ta jorden fra godseierne. Regjeringen lovt jordreformer, men handlingen uteblev. Tilslutt blev bønderne kjed av å vente. De ordnet jordspørsmålet selv på den enkle måte, at de simpelthen tok jorden og delte den mellom sig, eftersom de var venner til, eller eftersom de var sterke til. Godseierne satte de ganske ut av spillet. Enten drepte de dem eller de jog dem bort fra godset. Det hele var det vildeste kaos. Jorden skiftet herrer; men jordfordelingen foregik ikke etter noe retfærdighetens princip. Noen steder hadde landsbyens bønder været alene om delingen, så gårdene blev store, for store for en enkelt mann. Andre steder var der strømmet masser av jordløse arbeidere til og forlangte sin del, så brukene blev for små til at eierne kunde leve av jordbruket.

Da den nuværende regjering tok makten 7. november 1917 var alt den overveiende del av landets jord fordelt på denne måten. Regjeringen hadde da intet andet å gjøre enn å stoppe den planløse utstyknig og legge det videre arbeide i henderne på de lokale sovjets. Men denne foranstalning kunde vel skape bedre orden, men den kunde ikke frembringe noe systemskifte. Jordfordelingen fortsatte, og den bestående tilstand måtte respekteres.

Bønderne var naturligvis henrykt over at revolusjonen hadde skaffet dem jorden — til og med ganske gratis, og de var ikke tilsinds å gi slip på noe av sine ny-erhvervede rettigheter. De var uten politisk og økonomisk tenkning, uten forståelse av nødvendigheten av en samfundsmessig jordbruksordning. De var individuelle selveiere og følte som — kapitalister.

Følgen var, at de straks vilde nytte hungersnøden til å få spekulasjonspriser for sine varer. De nektet å selge til de normerte priser, de motsatte sig ekspropriasjon av landbruksprodukter og med våben i hånd kjæmpet de mot regjeringens soldater, som forsøkte å gjen-nemføre ekspropriasjonene. Selvsagt gik det ikke slik overalt, men regjeringens omsorg for mattilførslen til byerne støtte mangesteds på alvorlig og hårdnakket motstand.

De store bønder — de som hadde været heldigst eller sterkest under jordfordelingen — blev snart regjeringens avgjorte motstandere. De middelstore bønder stod vaklende, men ikke få fulgte de store i kampen mot samfundet. Men de små bønder og landarbeiderne, som ikke hadde evnet å skaffe sig jord eller som bare hadde fåt litet, de støttet regjeringen.

Imidlertid fikk de større bønder makten i de lokale sovjets. Forfatningen gir vistnok ikke stemmerett til bønder, som bruker leiet arbeidskraft; men hvem kunde lese loven på landet i Rusland andet enn presterne og de store — og de leste loven efter sit hode. De fattige evnet ikke å bruke sin rett efter forfatningen, selv hvor de var i flertall. Derfor kunde de store mangedsteder herske uinnskrenket både over jordfordelingen og over landbruksproduktene.

For å råde bot på dette satte regjeringen igang organisasjonen av «de fattigstes komiteer» rundt i landet. Disse komiteer viste det sig at selv det uvidende landproletariatet evnet å beherske. De fikk efterhånden en betydelig makt overfor sovjettene, hvor disse var besatt av storbønderne, og gjennom dette organisasjonsarbeide lærte efterhånden arbeiderne å bruke stemmesedlen til sovjettene og få makten der. Det er ganske merkelig, at selv sovjetforfatningen ikke var istand til å legge makten hos flertallet, før dette flertall ad omveie hadde lært å sette sig utover pengemaktens vældige innflydelse på det offentlige liv.

Imidlertid gav organisasjonen av «de fattigstes komiteer» signalet til ny borgerkrig rundt i landdistriktene, som varte like til slutten av 1918, og som enkelte steder kansje foregår den dag idag. Hvor skylden for dette ligger, er ikke godt å si; men de har vel ikke været nådige i bruken av kampmidler, hverken bønderne eller de fattigste. Høsten 1918 blev «de fattigstes komiteer» ved lov ophevet og makten blev git udelt til sovjettene, så dette kapitel av revolusjonens historie skulde dermed være avsluttet. Småbrukerne og landarbeiderne har efterhvert lært å sette sine egne menn inn i sovjettene, og de er vistnok overalt i flertall, så storbøndernes makt

må nu være brutt. Dette viser sig også i tilførslen av levnetsmidler til byerne.

Den utvikling som her er skildret, gjelder Sovjet-Rusland som det var efter november-revolusjonen. Hvordan jordspørsmålets stilling er i Volgadalen og Ukraine, som først i år er befriet av den røde hær og har organisert sine rådsforfatninger, kjender jeg ikke til.

Jordspørsmålet er som man ser, ingelunde løst i Sovjet-Rusland. Jorden har skiftet eiere; men de nye eiere står i samme stilling som de gamle. En del av dem har så store eiendomme, at de er for godser å regne — ialfald efter norske begreper. De større gårdbrukere kan utbytte lønnet arbeidskraft som enhver anden arbeidskjøper, og alle sammen kan de rå fritt over sine produkter og utbytte byernes befolkning i den utstrekning de har makt til. De har fått sine eiendomme gratis, og har for tiden ingen avgift å betale, hverken til private kapitalister eller til staten. Men de kan selge sin jord og leve av renterne av sine penger som enhver anden kapitalist og kan således efterhvert belaste jordbruket med nye privatkapitalistiske avgifter i form av kjøpesum for jorden med tilhørende gjæld og gjældsrenter.

Regjeringen har riktignok gitt en lov som ordner landboforholdene. Al russisk jord erklæres for nasjonal-eiendom og de enkelte bønder har vel rett til å bruke jorden, men ikke til å selge den. Likeledes gir loven anvisning på hvordan jordbruket skal drives: enten ved stordrift under samfundsmessig ledelse eller ved fellesdrift av landsbysameier eller som enkeltmannsbruk. Men regjeringen har ennu ikke formådd å sette denne lov ut i livet.

Den kan selvsagt ikke ta jorden fra bønderne igjen og tvinge dem til å gå sammen om jordbrukets industri-

alisering. Den forsøker heller ikke på det, men driver istedet et energisk agitasjons- og opplysningarbeide for å få bønderne til frivillig å rive gjerderne ned og begynde felles drift av gårdene. Den søker også å oppmuntre til stordrift ved å stille landbruksmaskiner til disposisjon; men landet kan for tiden ikke producere maskiner nok for behovet, skjønt alle de maskinverksteder som kan skaffe brensel og råmaterialer, arbeider for fuld damp. Imidlertid er denne side av jordspørsmålets løsning i god gjenge.

Vanskeligere er spørsmålet om selve privateiendomsretten til jorden. Jorden er likesom maskinerne et værdifuldt produksjonsmiddel, som under ordentlig drift kan kaste mere av sig enn det som går til en skikkelig lønn for dem som arbeider med jorden. Hvis ikke de andre næringer — handel, samfærdsel og industri kan skaffe sine arbeidere minst likeså gode livsvilkår som de en bonde får ved sin gård, vil jorden nødvendigvis ha en værdi, som vil gjøre sig gjældende. I virkeligheten er det givet at al dyrkbar jord har en viss værdi, forskjellig efter beliggenheten og jordens avkastningsevne. Denne værdi kan komme dem tilgode, som arbeider med jorden, hvis han har den gratis. Men den kan også utnyttas av en som ikke arbeider, hvis han sælger gården eller forpakter den bort, istedetfor å drive den selv.

I det øieblik jorden er på enkeltmanns hånd, vil jordværdien gi adgang til privat utbytning. Jordeieren kan trods alle lovparagraffer, sælge sin jord og trekke sig tilbake til jordbruket som rentenist, mens en anden må arbeide på jorden for å skaffe ham hans renter. Dette kan — sålenge jorden er på privat hånd — ikke hindres uten ved en jordværdibeskatning, som gir grundrenten til samfundet, ikke til den enkelte. Dette er vistnok det eneste middel russerne kan bruke for å komme ut av det

uføre den private jordfordeling utvilksomt vil bringe landet op i. Det er den eneste løsning av jordspørsmålet i ethvert land, som bygger jordbruket på enkeltmanns privateiendomsrett til jorden, således som vi i Norge er nødt til.

I Rusland er stillingen nu den, at der er skapt en talrik selveiende bondestand, som efter sin natur er privatkapitalistisk, og som kan komme til å danne grundlaget for en ny kapitalistklasse, en landadel i det socialdemokratiske Rusland. Regjeringen driver et energisk oplysningsarbeide for å vekke bøndernes sociale syn, og den må ganske sikkert gå til yderligere foranstaltninger for å nå frem til en sund utvikling av jordbruket. Det er det største og vanskeligste spørsmål i russisk politik om dette vil lykkes, eller om bønderne vil slutte sig sammen til forsvar for en privatkapitalistisk jordpolitikk. Det er et stort spørsmål om det blir de større gårdbrukere eller småbrukerne og arbeiderne, som i fremtiden vil ha størst evne og størst makt til å sette sit preg på den økonomiske utvikling.

Bolsjevismen og kulturen.

**Ethik og politik — Revolusjonær kulturbevægelse
Folkeregister — Ekteskap og skilsmisse — Stat og
kirke — Bolsjevikerne og overklassen.**

Det er en hel del mennesker, som offentlig og privat fælder en fordømmelsens dom over bolsjevismen i Rusland — av etniske grunde. Det er i sig selv opmuntrende å se, at de etniske værdier ikke helt er forsvundet av menneskenes sind trods den moderne materialisme, trods verdenskrigen om politisk makt og økonomiske fordele. Men det er underlig at netop de mennesker, som fordømmer bolsjevismen av moralske grunde selv er fullstendig blinde når det gjelder deres egne regjeringers umoral. En mengde mennesker fordømmer den russiske sovjetforfatning, fordi den ikke gir stemmerett til de rike, uagtet de samme mennesker i sin tid kjæmpet til det siste mot almindelig stemmerett i Norge, og skjønt de ikke har et vondt ord å si til den finske regjering, fordi den i året 1919 har tat kommunal-stemmeretten fra de fattige. Intervensjon mot den røde terror i Rusland kreves av de samme mennesker, som er med på å anerkjende den finske regjering, trods dens bruk av den blodigste hvite terror, og man kan i borgerlige kredser ikke spore nogen forargelse over den hensynsløse og brutale sulteterror de allierte makter driver mot uskyldige menn, kvinder og barn i Tyskland og Rusland. Den som av etniske grunde

vender sit hat mot Lenin, må først og fremst være med på å styrte Clemenceau og Lloyd George. Men disse herrer bruker selv de etniske værdier i sin politik, idet deres presse ved sin ustanselige løngagitasjon mot bolsjevismen har været istand til å skape en offentlig opinion til fordel for deres intervensjonspolitik mot de såkaldte «russiske tilstande».

Det russiske kommunistiske parti er i virkeligheten som alle socialistiske partier et kulturparti, og det har også — straks det kom til makten — sat igang et enormt opplysningsarbeide og gjort alt for å spre kjennskapet til litteratur, musik og bildende kunst i folkets brede lag. Selve revolusjonen og det politiske liv, som den har skapt, har virket som en kulturbringer av rang. En stor del av det russiske folk kunde før revolusjonen hverken lese eller skrive og var ute av stand til politisk tenkning; men under revolusjonstiden er efterhvert det ene lag av befolkningen våknet efter det andet. Ikke bare barna, men voksne folk, selv gamle menn og kvinder lærer sig å lese for å kunne følge med i aviser og bøker. Alle soldater lærer å lese. Selv russere, som ellers står som bolsjevikernes uforsonlige motstandere, innrømmer, at revolusjonen har bragt en kulturbevegelse over landet, som ingen før hadde tenkt sig muligheten av, og at bolsjevikerne med varm interesse og stor energi har gått til løsningen av de kulturelle oppgaver i Rusland.

Den nye regjering har ordnet rettspleien, så denne står på høide med nutidens krav. Jeg vet ikke, hvordan rettergansmåten var under zarismen; men de domstole som var, faldt sammen under revolusjonen. Revolusjonsbølgen gik naturligvis straks utover juristerne, som jo mange mennesker anser som et slags skadedyr, som gjør svart til hvitt. Både de juridiske dommere og sak-

førerstanden blev feiet væk. Men det varte ikke lenge, før folk begyndte å savne juristerne. Advokaterne fik sin praksis igjen og fagdommerne vendte tilbake til sine dommersæter. Den nye rettergangslov ordner det så, at der i hver rettskreds er en juridisk utdannet dommer,

Lunartscharski.

Folkekommissær for undervisningsvæsenet.

som utfører forhør og andre embedsforretninger alene, mens retten i alle domssaker tiltredes av to eller i viktigere saker seks lagdommere. Det er også opprettet overretter i hver gouvernement, mens man ennå savner en høiesterett for hele riket. Sakførerne blir lønnet av det offentlige, og sakførslen er fri ikke bare i straffesaker, men også i civile saker.

For første gang er der i Rusland innført et fullstendig folkeregister — et civilregister, hvor alle menn og kvinner skal innføres, og hvor alle fødsler, ekteskaper og dødsfald etterhvert anmeldes. Registerføreren, som velges av vedkommende sovjet, er tillike vigselmann for sit distrikt, og besørger i forbindelse med registreringen den borgerlige ekteskapsstiftelse. De som ønsker det, kan vistnok tillike få kirkelig vielse, men ekteskapet stiftes av ektefellerne for registrator. Den borgerlige registrering istedetfor de kirkelige handlinger er derved blitt grundlaget for folks personlige rettsstilling. Skilsmisse gis av dommeren efter den ene ektefelles begjæring, uten at han undersøker grunden til skilsmissebegjæringen. Derimot sørger dommeren for å ordne det økonomiske forhold mellom ektefellerne og forholdet til barna.

Gjennem alle borgerblade er der gåt den skrøne, at bolsjevikerne har innført obligatorisk prostitusjon i form av en «nasjonalisering» av alle kvinner over 18 ar. Denne «nasjonalisering» skulde bestå i, at enhver mand skulde ha lov til å velge en hustru for 30 dage ad gangen, og hun skulde ikke ha lov å si nei. Nå r man vet at alle socialister kjemper for alle menneskers individuelle frihet og har til opgave å avskaffe de samfundsforholl, som gjør kvinden økonomisk avhengig av mannen, og driver så mange av underklassens kvinner inn i prostitusjonen, vil man forstå, at dette med «nasjonaliseringen» av kvindene ikke kan være sandt. Den kapitalistiske stat tåler og understøtter prostitusjonen, men ikke den socialistiske. Heller ikke vil noen socialist tvinge noen mann eller kvinde inn i et ekteskap eller et forholl mot vedkommendes vilje. Hvor rygtet om nasjonaliseringen av kvindene skriver sig fra, har jeg ikke kunnet få fuld klarhet over. Det var ukjent for alle russere jeg spurte om det. Imidlertid

meddeler «Tidens kvinder» at det russiske regjeringsorgan «Istvestia» har oplyst, at noe slikt har vært foreslått eller forsøkt gjennomført i noen småbyer, Vladimir, Luga og Rolpino. Etter hvad jeg har bragt i erfaring skal et sådant forslag være fremsat av et forskruet kvindfolk; men blev selvsagt nedvotert. Det er ialfald sikkert, at det er i strid med gjeldende rett i Rusland, og at det ikke har noe med bolsjevismen eller overhodet med socialismen å gjøre.

Kirken har i Rusland som de fleste andre steder stått på de herskende klassers side, men den russiske, græsk-katolske kirke har desuten vært likefrem kulturfiendtlig og har stått i pagt med alle de makter, som har holdt folket nede, ikke bare materielt, men også kulturelt. Da folket våknet til bevissthet, blev det derfor en naturlig og sterk motvilje mot presteskapet, som bl. a. gir sig utslag i at prestene negtes stemmerett, og det kommunistiske parti driver en sterk antireligiøs agitasjon. Under revolusjonstiden blev mange prester drept og kirker blev stengt. Nu er de kirkelige forhold ordnet på den måte, at statskirken er ophevet og kirke- og klostergodset er inndradd under staten, mens kirkene er stillet til disposisjon for menighetene. De forskjellige menigheter har fuld frihet til å innrette sig som de vil, og der legges fra regjeringens side ingen hindringer i veien for det religiøse arbeide — men det sies at kirkesøkningen er blit mindre efter revolusjonen. Man ser dog i Petrograd og Moskva alle de vidunderlig vakre, rikt smykkede kirker åpne som før og den katolske gudstjeneste med sang og musik, bøn og røkelse drives som før med hele sin egenartede østerlandske mystik. På gater, på jernbanestasjoner og i kontorer ser man helgenbilleder som folk korsor sig andægtig for.

Forhollet mellem regjeringen og overklassen har vært meget vanskelig. Socialismens mål er å avskaffe kapitalistklassens særfordele og må derfor angripe kapitalistene — fabrikeierne, kjøpmennene og eiendomsbesidderne — men den angriper ikke dem som sosialt regnes til overklassen, men som i virkeligheten lever av sit eget arbeide, som universitetslærere, ingeniører, kontorfolk — åndsarbeidere av alle slags — eller som de i Rusland kaldes: intelligensen. Men kapitalistklassen og den intellektuelle overklasse er sosialt og økonomisk så sammensveiset, at de som regel gjør felles sak i forsvaret for det kapitalistiske samfund. De allerfleste kapitalister er — ialfald her i landet — tillike åndsarbeidere, og stormengden av åndsarbeiderne eier nogen kapital eller er mere eller mindre bundet til den kapitalistiske politik.

I Rusland var intelligensen i stor utstrekning revolusjonær; men den var ikke socialdemokratisk og ennu mindre bolsjevikisk. Derfor gikk nær sagt hele overklassen sammen i kampen mot Lenins regjering og øvte det påtrykk den kunde ved å unndra seg fra arbeide eller sabotere sit arbeide. Regjeringen gjorde alt for å trekke intelligensen til seg og sette alle kundskapsrike menn og kvinner i arbeide. Merkantilt og teknisk utdannede menn har fått de høieste og besst lønnede stillinger i det høieste økonomiske råd og i de forskjellige centraler og direksjoner. Professorer og lærere får anledning til å virke i sitt kald. Selv officerer fra zarismens tid anvendes i hæren og særlig i officersskolerne, hvor de arbeider med samme iver og interesse som før. Overalt i de offentlige kontorer finder man jurister og tjenestemenn fra den gamle tid. Likesom i det kapitalistiske samfund anvendes menn og kvinner uten hensyn til politisk overbevisning i det praktiske arbeide. I politiske stillinger

kan man selvsagt bare bruke kommunister eller tildels mensjeviker.

Men dette resultat er først nådd efter store vanskeligheter og megen motstann fra kapitalisternes og den øvrige overklasses side, og megen intellektuel kraft er desværre gåt tilspilde i krigen og revolusjonen eller er utvandret fra landet.

Når man kjender til, hvilken stilling regjeringen har tat til den intellektuelle overklasse i Rusland, forekommer det ufattelig, at fornuftige folk kan la sig innbilde, at denne samme overklasse hundses og mishandles og settes til det tarveligste og simpleste arbeide — gatefeining, gravning o. l. Men dog har dette vært fortalt i nær sagt alle borgerlige aviser.

Det er flere ting som kan ligge til grunn for dette rykte. For det første utføres gatarbeidet i Petrograd og Moskva av huseierne eller nu av leieboerne, og da det ikke er arbeidshjelp å få, ser man stadig overklassefolk på gatarbeide utenfor sit hus. For det annet gir myndighetene efter stort snefald gjerne ordre til, at alle byens innvånere uten persons anseelse skal delta i snemåkingen, og da må alle ut. Forøvrig har regjeringen innført almindelig arbeidsplikt, og overklassefolk, som var uvillige til at motta ansettelse efter sine evner og kundskaper, blev da kommandert til almindelig kropsarbeide. Ved en særskilt lov blev det git anledning til å sette slike folk til snemåking ved jernbanerne. Dette var ett av de midler man brukte for å få også bolsjevikerens fiender av overklassen inn i nyttig arbeide; men det vilde jo vært dårskap av regjeringen å la kundskapsrike og dyktige mennesker utføre almindelig kropsarbeide, så sterkt behov Rusland netop nu har hat for alles evner og krefter i det store nybygningsarbeide.

Forøvrig er det klart, at revolusjonsbølgen måtte skylle bort meget av værdi, som kunde vært spart under en rolig utvikling. Og da endelig de besiddende klassers motstann var brutt, og bønderne og arbeiderne hadde fått makten, var der megen urett å sone, meget opsamlet hat, som fik utløp i drap og voldshandlinger av enhver art. Men skylden for dette ligger ikke hos arbeiderklassen og ennå mindre hos den nuværende regjering, men alene hos de mennesker og de klasser, som medvirket til å oprettholde det gamle styre. En rolig avvikling av det kapitalistiske samfund kan kun opnåes, hvis kapitalistklassen og dens tilhængere blant overklassen bøier sig for det uunn-gåelige og opgir sine økonomiske særrettigheter og sin maktstilling til fordel for det hele folk.

I Rusland har socialismen måttet kjempe sig frem mot en veldig og fanatisk motstann, som man skulde tro måtte knuse hele bevegelsen. Men allikevel er det lykkes det målbevisste og energiske kommunistiske parti å skape et ordnet samfund ut av revolusjonens forfærdelige kaos og legge grunn for det nye socialistiske samfund.

Rusland nu.

Trods al motstand fra landets indre og ytre fiender, trods al forkjetring, løgn og bakvaskelse har den russiske regjering vokset sig sterk innad og utad.

Den nuværende regjering har det russiske folks tillid, hvad sovjetvalgene gir et sterkt uttryk for. Den majoritet i den 2. alrussiske sovjetkongress, som bragte Lenin og hans feller til roret, er siden den tid stadig blitt større. I sovjettene landet rundt sitter et overveiende antall bolsjeviker, og av centraleksekutivkomiteens 200 medlemmer er der kun 15—20 som ikke tilhører det kommunistiske parti.

Bourgeoisiet — kapitalistklassen har ganske tapt sin makt over folks sind. Det er neppe i Rusland alvorlig spørsmål om å gjeninnsette kapitalistene i sine gamle herligheter, og man kan i russisk politik for tiden se bort fra partier, som ikke evner å se utover privateiendomsrettens grenser. Disse partier — trudoviki og narodniki innbefattet — ønsker intervensjon med reaksjon og militærdiktatur som sin nødvendige følge, men de har ingen tilslutning i folket.

De partier som spiller noen rolle ved siden av bolsjevikerne er da mensjevikerne og de socialrevolusjonære. Begge disse partier har fra første stund av tatt avstand fra proletarietets diktatur og har hengt fast ved den parlamentariske form for demokrati. De forlanger frem-

deles sovjetforfatningen ophevet og avløst av en parlamentarisk forfatning, bygget på almindelig stemmerett. Men utenfor dette har de to partier intet program. Likeså litt som de i revolusjonstiden hadde noe program for løsningen av sosialiseringsspørsmålet, likeså litt har de nu noe annet program for ordningen av det økonomiske liv enn bolsjevikerne. De er politisk fullstendig evneløse og får for tiden liten tilslutning blant velgerne.

Begge partier begynte med å stille sig helt ut på de borgerliges side i kampen mot revolusjonen. Særlig stod de høire-socialrevolusjonære midt oppe i den kontra-revolusjonære bevegelse, anvente sit gamle kampmiddel, terrorismen mot regjeringen, og dannet endog en hær som under Koltschak kjempet mot Rusland.

Nu har begge disse partier sluttet fred med den russiske regjering og er gåt over til å bli lojale opposisjonspartier.

De venstre-socialrevolusjonære derimot, som ved novemberrevolusjonen stod sammen med bolsjevikerne, er nu deres mest fanatiske motstandere og skyr intet middel i kampen.

Mensjevikerne som jo teoretisk er socialdemokrater, har alt for lang tid siden innset, at enhver forbindelse med de borgerlige partier er av det onde. De stiller sig helt på regjeringens side i kampen mot de indre og ytre fiender; men forbeholder sig naturligvis i skrift og tale å kjempe for sine synsmåter. De danner derfor et fullt lojalt parti, som har sit hovedorgan i Moskva. De har representanter i alle eller de fleste sovjets, har meget stor innflydelse i fagforeningerne og har helt makten i den største kooperative sammenslutning i Rusland.

De høire-socialrevolusjonære ændret kurs ved en kongress i Moskva i februar 1919. Partiet gik da sam-

me vei som mensjevikene, og er nu legaliseret som politisk parti.

Det er ikke tvilsomt at det i stor utstrekning er ententens intervensjons- og blokadepolitikk, som har sveiset partierne sammen. Russerne vil dog trods alt ikke la sig regjere av vesteuropæiske kapitalister, og derfor står de som én man imot intervensjonen. Hungersnøden og varemangelen er en forfærdelig svøpe for de russiske arbeidere, men de biter tænderne sammen og vil kjæmpe til det siste for det socialistiske Rusland. Derfor er det heller ikke alvorlig spørsmål om noe systemskifte i regjeringen.

Jeg slutter mig med en enkelt reservasjon helt ut til det advokat *Michael Puntervold* skrev i «Tidens Tegn» for 23. mars 1919 om ententens intervensjon i Rusland. Herr Puntervold, som står på ytterste høire fløi av det norske socialdemokrati og er en avgjort motstander av bolsjevikenes taktiske fremgangslinjer, skriver følgende, som jeg med hans tillatelse citerer:

«Under min netop avsluttede studiereise i Rusland har jeg efter evne søkt at bringe paa det rene ogsaa hvad bolsjevikernes motstandere mener om ententeintervention. Og jeg bemerker straks, at sovjet-Ruslands magthavere ikke paa nogen vis, hverken direkte eller indirekte, saaledes heller ikke ved nogen form for spioneri, har lagt mig nogen hindring i veien for at drive mine undersøkelser frit og hemmelig. — Det er min overbevisning, at en ententeinvasjon nu i 1919 vilde bli møtt med næsten enstemmig motstand fra alle hold av aktiv betydning inden hele sovjet-Rusland. Paa en enkelt og halv undtagelse nær var ialfald alle de politiske størrelser, som jeg hadde anledning til at træffe i Rusland fuldt ut enig — uten hensyn til politisk anti-bolsjevisme

forøvrig — paa dette punkt: At en ententeintervention nu vilde være det værste av alt og kun tjene den sorteste reaktions interesser. — La mig her straks citere hvad Martov svarte mig. Han er menschevikernes ubestridte fører: «Det er absolut usandt, naar det i den europæiske presse har været sagt, at det fremdeles skulde være nogen sterk stemning for ententeintervention her i Rusland.

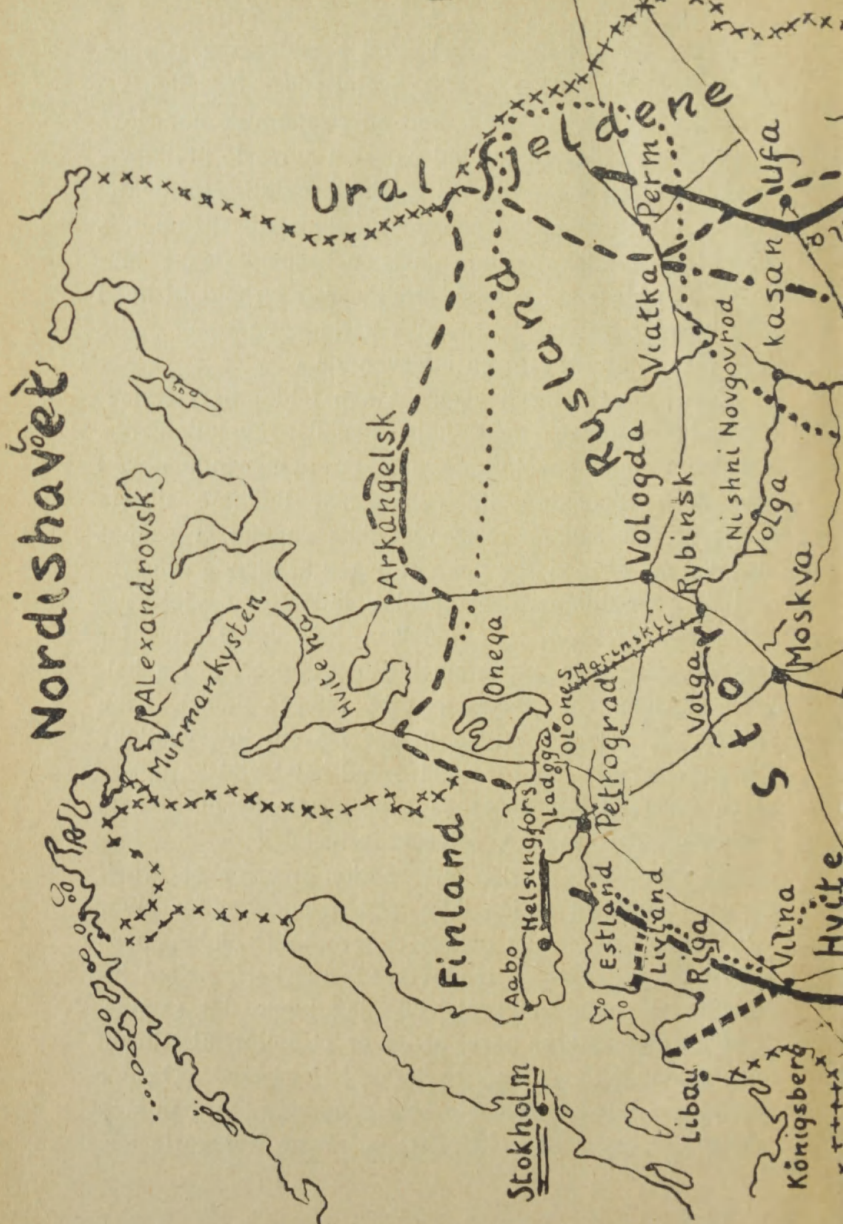
Under menschevikernes ledelse er der reist en kampagne mot intervention, som har aapnet øinene for den store indrepolitiske fare ved en saadan selv i smaaborgerlige kredser. I dette spørsmal har menschevikerne erklært sig helt ut solidarisk med bolsjevikerne, fortsatte Martov. Ogsaa de øvrige partier, som har reist sig eller holder paa at komme til liv igjen efter den værste bolsjevikstorm, staar her paa samme standpunkt eller vil komme til at uttale sig herfor, saasnt de faar lov til at faa mælet igjen. Martov ga i samme forbindelse sin personlige hovedbegrundelse for sin opfatning: Hvis det imperialistiske Europa lager en reaktionær ring om Rusland og til vaaren for alvor sætter ind sine vældige militære kræfter, vil deres regulære armeer antagelig snart slaa den røde hær. Men hvad opnaar ententen herved til beste for den demokratiske idé, som man sier sig at ville fremme? — Da bolsjevikerne allerede har utryddet enhver demokratisk tilbøielighet hos Ruslands store masser for tiden, vil befolkningen forholde sig passiv og akceptere enhver paatvunget regjering, hvor reaktionær den end kan ventes at bli. — Men hvis Wilson og de allierte slutter fred med bolsjevikerne og ophæver enhver blokade, har Rusland og demokratiet bedre utsigter. Hvis landet ikke tvinges til fortsat krig, paa nationalt grundlag, saa nødsages bolsjevikregjeringen til at koncentrere alle kræfter paa de vældige økonomiske opgaver. Og da

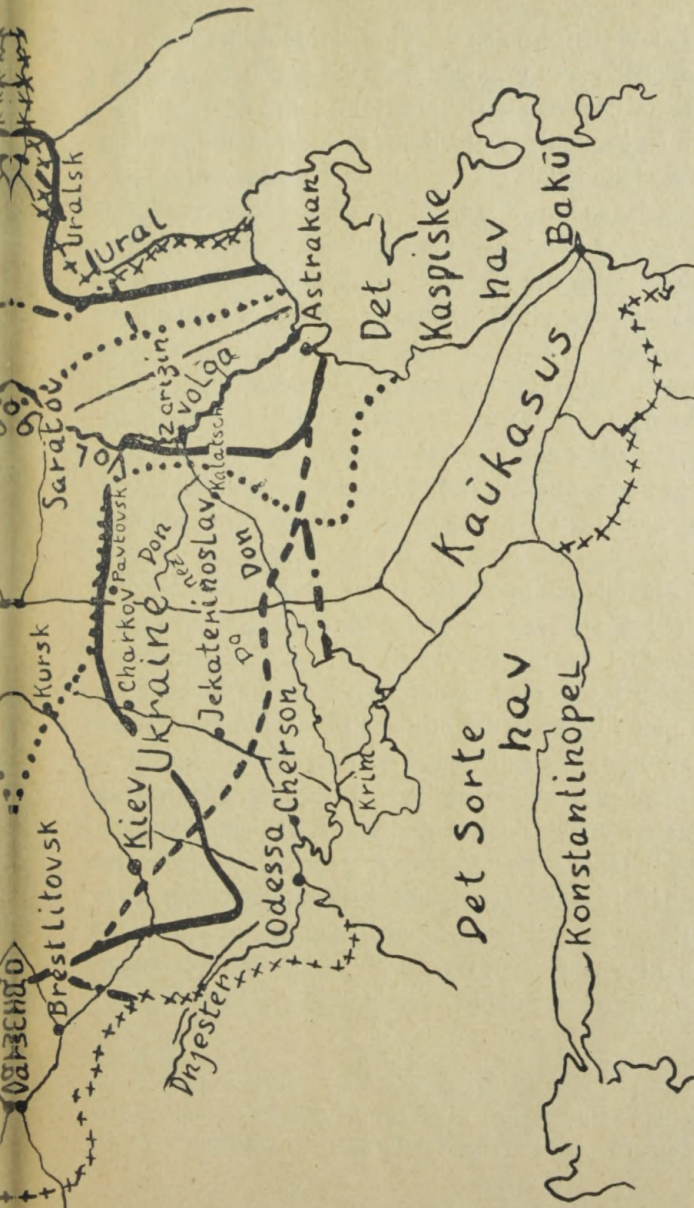
vil straks de virkelige arbeideres, socialdemokraternes, tryk stadig bli sterkere. Paa evolutionens fredelige vei vil dette uavladelige tryk med en økonomisk naturlovs styrke tvinge regjeringen ind paa den normale utviklings baner. Herigjennem vil selv bolsjevikregjeringen maatte komme til at svinge ind paa den almindelige stemmerets vei, til en faktisk parlamentarisme, omend denne muligens kan bli noget russisk modificert i forhold til hvad man kjender som vesteuropæisk parlamentarisme. — Se derfor er vi sterkt mot en intervention.»

Martovs og menschevikernes syn falder her temmelig nøie sammen med høire-socialist-revolutionæres. Venstre-socialist-revolutionære staar, betegnende nok, i saa skarp opposition tilhøre for sine tidligere allierte bolsjevikerne, saa de overhodet ikke engang er saapas «legalisert», at man kan peke ut nogen samlende venstre-socialist-revolutionær partiledelse indenfor sovjet-Russlands frontgrænser. Undtagelsen jeg nævnte ovenfor repræsenteres av en gammel trudovikfører. Men heller ikke han var nogen positiv interventionist. Han spurte interessert: «Hvad mener De om intervention? Og tror De som har læst andre end bolsjevikiske aviser at ententen vil intervenere?» Jeg svarte hertil, at som socialdemokrat var jeg selvsagt principielt og paa forhaand mot en borgerlig intervention overfor et arbeiderstyrt land, og at jeg ikke trodde ententen for alvor vilde intervenere, men muligens opretholde blokaden en tid fremover. Hvortil trudoviken bemerket: «Som international socialdemokrat vilde jeg mene det samme. Men jeg konstaterer bare, at da er vi sultet ihjel inden seks maaneder.» — Manden bodde i Petrograd. Og der sulter man i ordets fuldeste betydning selv om man som trudoviken hører til 1. kategori — «erste Kategorie der

sibirie

Nordishavet

..... Fronten februar 1918
 - - - - - do do
 - - - - - Fronten i Juli 1919
 - - - - - do do

Fresser» som han ironisk uttrykte sig, idet han pekte paa den brøds-kalk, som utgjorde hele den nærmeste næringsmængde for det døgnet. Det indeholdt samtidig den bitreste anklage mot ententens utsultningspolitikk. Man kan naturligvis ikke frita bolsjevikernes manglende evne til at organisere Ruslands indre transportvæsen for en væsentlig del av skylden for hungersnøden i Ruslands byer.¹⁾ Men det er da ikke andet end ufrivillig skrøpeligheitsynd. Ententens uthungringspolitikk derimot er ondskapsynd, seigpinende masse-mord paa et helt folk, først og fremst paa Petrograds befolkning, som har været henvist til i stor utstrækning at hente sit matforraad hjem over Østersjøen. Og det gaar i første række mest ut over dem, som man kanskje nærmest vilde hjelpe: borgerklassen og intelligensen, uten i noget mon at tjene til fremme av nogen «demokratisk tanke». Det beste demokrati og det virksomste middel til at fjerne bolsjevismens utvekster og skape lykkeligere og roligere forhold baade i Rusland (og dermed i verden forøvrig!) var at ententen sendte en armada, lastet med levnetsmidler op til Nevastaden. Gjerne mot fiks kontant! En fortsatt utsultningsblokkade kan alene ha fleres sultedød tilfølge og kanskje i løpet av noen maaneder skape et kaos, som selv den argeste socialisttæter vilde erkjende dog var værre end alverdens bolsjevikdiktatur. For det staar fast, at bolsjevikerne har da ialfald skapt en handledygtig regjering i Rusland. Endnu er det langt igjen til idealstaten og endnu længere til socialismen, som skal følge efter det nuværende «overgangsstadium», for at bruke sovjetforfatnin-

¹⁾ At regjeringen har vist mangel på evne til å organisere transportvæsenet er det dristig å si. Russisk administrasjon har alltid været mangelfull; men transportvesenet synes nu å være organisert så godt det lar sig gjøre.

gens egen terminologi. Men Lenin har da ialfald ut av kaos skapt et noget, en virkelig ordnet regjering, med en regjerings magt og samlende evne ialfald saalangt Central-Rusland rækker. Det var mer end baade zarismen og Kerenski formaadde at skaffe det land, som var faldt i anarkistiske atomer efter 4 aars uavbrudte krigsnederlag. Diktaturet var nødvendig i Rusland da det blev skapt for vel et aar siden. Og da blir det nærmest bare en klasse-følelses-sak om man foretrækker sort for rødt. Men falder ogsaa arbeiderregjeringen i fisk, vil verden opleve et kaos eller en reaktion, hvis make vi neppe tør drømme. Der gis for tiden intet andet parti som er regjeringsdygtig end bolsjevikerne og ingen anden samfundsklasse som kan avløse proletariatets organiserte del som statsmagtens bærer. Dette er muligens tildels en følge av revolutionen selv, men det er iethvertfald et faktum idag.»

Den militære stilling har den røde armé hævdet med forbausende dygtighet.

Vestfronten mot Finland, Østersjøprovinsene og Polen har ikke været meget forandret siden februar 1918, da den røde hær blev dannet og krigen mot Sovjet-Rusland begyndte for alvor.

Mellem Finland og Rusland har der på en vis været fred, inntil ivåres, da Finland begyndte å gripe offensiven. Imidlertid har der hele tiden været en del grensekrig, særlig i Nordkarelen, landet mellem den finske grense, Ladoga og Onega. Nordkarelen er for en vesentlig del bebodd av finner, som har hat lyst til at komme inn under Finland — en lyst som den finske regjering ikke har undlatt å opmuntre. Følgen har været en uendelig guerilla-

krig, som finske friskarer har deltatt i, og som vistnok også finske regjeringstropper har grepet inn i nu i sommer. Ivåres lyktes det finnerne å ta Olonez omtrent samtidig med at ententens offensiv mot Petrograd efter ryggtet skulde begynde. Erobringen av Olonez hadde i virkeligheten ingen militær betydning; men efter den truende holdning Finland har inntatt i den sidste tid, har Rusland måttet ta krigen i Nordkarelen alvorlig, og har jaget de finske tropper over grensen.

Den estlandske front står også omtrent stille. Beskyttet av de engelske krigsskibe og luftfartøier i Østersjøen, holder de kontrarevolusjonære tropper kystbyene og de nærmeste landdistrikter besatt, men længer kommer de heller ikke. Riga har de russiske tropper holdt besatt vinteren 1918—19, men byen er nu i fiendens hænder. Sandsynligvis henger dette sammen med, at Rigabugten er islagt om vinteren, så de engelske skibe ikke kunde beskytte sine venner iland, før nu ivåres, da isen løsnet.

Angrepet på Petrograd som har vært så omskrevet i avisene, synes ikke å være tatt alvorlig fra ententens og finnernes side. Selv de antibolsjevikiske telegrambyråer har ikke kunnet melde om nogen virkelig aksjon på denne front. Man skal nemlig ikke la sig forbløffe av at de stadig reklamerer med, at finnerne «nu står bare 50 km. fra Petrograd». Saken er den, at den finske grænse ved jernbanestasjonen Bjeloostroff bare er 28 km. fjernet fra Petrograd, og Krasjnaja Gorka paa den estlandske kyst, ligger 50 km. fra byen. De fiendtlige tropper har således under hele krigen stått ganske nær Petrograd, og det er neppe tvilsomt at en større troppestyrke måtte kunne ta byen fra landsiden, skjønt dens forsvar er i en ypperlig stand. Imidlertid råder finnerne og estlænderne ikke over tropper som tilnærmelsesvis kan måle sig i

styrke med Petrograds forsvarere, og et regulært felttog fra ententens side er neppe tænkelig.

Sydfronten har vært i uavladelig og sterk bevægelse. Tyske, engelske, franske og kontrarevolusjonære tropper holdt til å begynne med hele det rike Ukraine besat. På høire fløi stod Denikin, og Krasnoff med sine kosakker. Den prikkede linje på kartet viser fronten i februar 1918. Ved et års heltemodig kamp lykkedes det den røde hær å trænge alle sine fiender tilbake og ta Ukraine igjen. I februar 1919 (den strekede linje på kartet) var de store industribyer Kiev (Ukraines hovedstad), Charkov og Jekaterinoslav, de viktigste kulgruber i Donjetrajonen og de overdådige rike jordbruksdistrikter i Sovjet-troppernes hænder. I løpet av mars og april tok de Odessa, Cherson og Krimhalvøen og drev Krasnoffs kosakker helt ned i Kaukasus. Det viste sig desværre at disse store seire ikke var endelige. I mai og juni lykkedes det Denikin å samle de splittede tropper og ta store dele av landet igjen. Odessa, Cherson, Jekaterinoslav og Charkov kom atter i de kontrarevolusjonæres hænder. Det er vanskelig efter telegrammerne å fastslå hvor fronten nu går, men det må være omtrent efter den hele sorte linje på kartet.

Ved det kaspiske hav er stillingen uforandret. Astrakan har hele tiden vært i sovjets hænder, mens engelskmændene sitter inde med petroleums- og naftakilderne ved Baku.

På *vestfronten* kjemper Rusland mot diktatoren Koltshaks hære, som består av sibiriske og tsjeko-slovakiske tropper samt av Ural-kosakker og kontrarevolusjonære russere. Koltshak holdt til å begynne med en del av Volgas dalføre besat og avskar derved Sovjet-Rusland fra å bruke den vigtige vandvei mellem Det kaspiske hav

og Moskva og Petrograd. Viatkaguvernementet og Perm var derimot i sovjets hænder (kartets prikkede linje). I løpet av vinteren led Rusland et meget alvorlig tap ved å miste Perm, men drev samtidig Koltshaks hære tilbake helt henimot Uralfjeldene. De viktige byer Ufa og Orenburg blev tatt av den røde armé. Den strekede linje viser fronten i februar 1919.

I april hadde Koltshak igjen stor fremgang. Han tok Ufa og Orenburg tilbake og nærmet sig atter betenkelig Samara ved Volgafloden — hans front 1. mai 1919 er angitt på kartet ved streker og prikker. Men i den siste tid er han gått så sterkt tilbake, at man har lov til å tro på de telegrammer som melder at hans hære er i fullstændig oppløsningstilstand. Han har nu tapt Perm og Orenburg, men sitter endnu med Ufa — den hele sorte linje på kartet.

Fra *nordfronten* er der nu kommet gode nyheter. Den store strategiske plan var at de allierte tropper og Koltshaks hære skulde forsøke å forene sig ved Vologda. Dette vilde også vært til den største fare for Ruslands eksistens, men denne plan er totalt mislykket.

